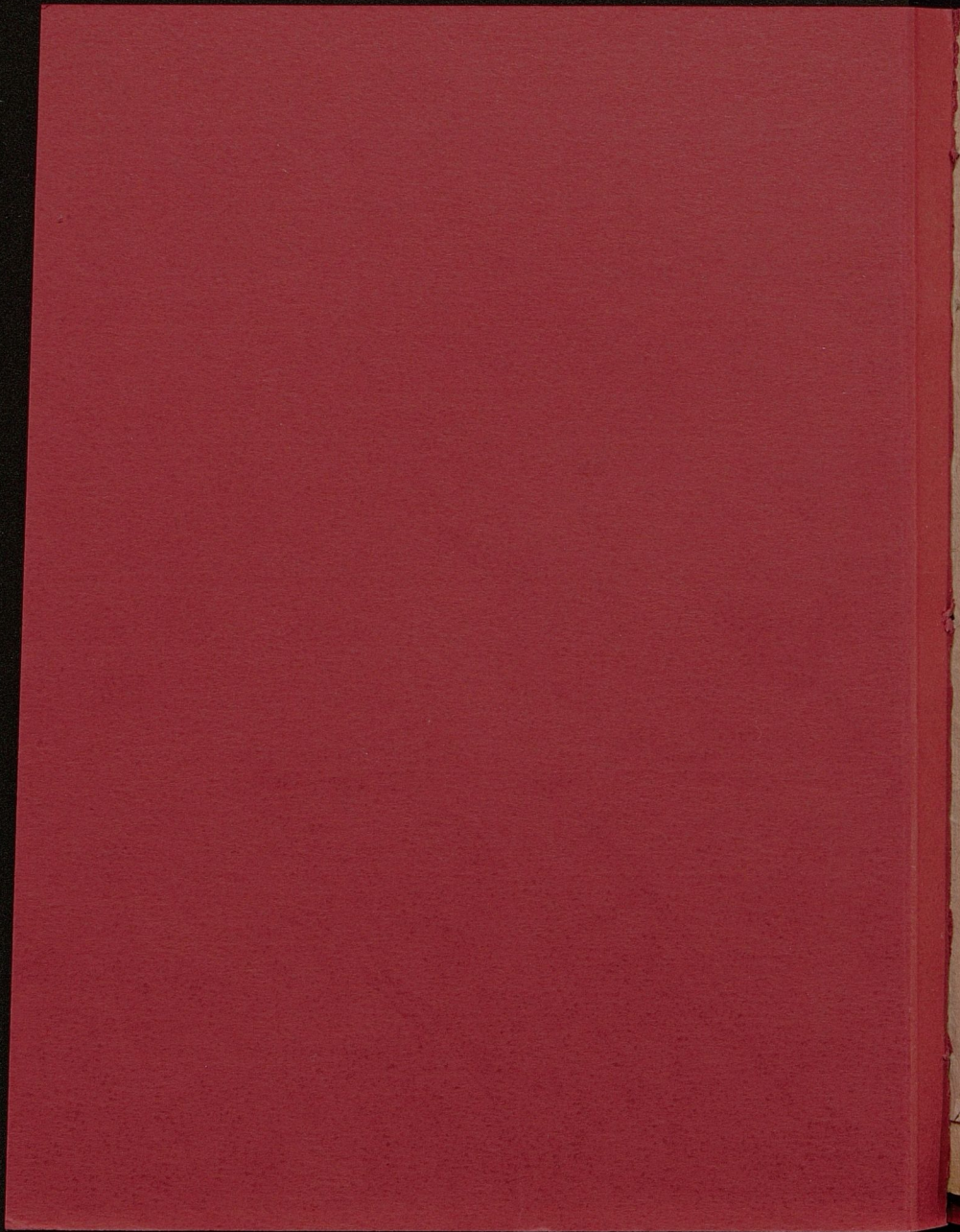

05

A

1634

Disputatio Theologica, 2
De
P O E N I T E N T I A.

Quam
DEO JUVANTE,
SUB PRÆSIDIO,
Reverendi & Excellentissimi Viri,
DN. THEODORI
THUMMI, S. S. THEOLOGIÆ
Doct̄oris, ejusdemq̄; Professoris,
& Ecclesiæ Decani,

Defendere conabitur
M. JOHANNES CHRISTO-
PHORUS HESS, UHINGENSIS,
SS. Theol. Stud. Stip.
Princ.

Ad dies & Julij.

TVBINGÆ,
Typis & Formis Werlinianis, Anno

M. DC. XXIX.

Dissertatio Theologica
DE
POENITENTIA

DEO JOVANTE

DR. THEODORI
THIMMII S. THEOLOGICAE

M. JOHANNES CHRISTO
PHORUS HESSLINGER S. S.

28. Febr. 1812

1812

Typogr. W. Schmidt, Jena

M. 22. 112

Disputatio Theologica,
De
POENITENTIA.

I.

DEUM OPT. MAX.

per Moſen populo Iſrael mandâſſe legimus Lev. 4. Si quando contingeret, ut populus ipſum vel univerſus vel ſinguli laceſſitum ad pœnas cogereſt condignas: pro peccato offerendum eſſe vitulum, quo non ſolum peccata ſua confiterentur, ſed de iſſdem etiam doleant, veroque ſacrificio, Chriſto, pro peccatis ipſorum offerendo in-niti ſeſe teſtarentur. Hic ritus omnibus in V. Teſtamento Iſraelitiſis fuit communis, quicumque peccato inquinaban-tur. Cum autem & nos *in omnibus offendamus omnes*, Iac. 3. 2. & *non ſit homo qui non peccet* 1. Reg. 8. 46. ut ita omnes ac ſin-guli quotidie neceſſe haberemus, Deo offenſo ac irato ſacri-ficia offerre: Ipſe verò *non accipiat de domo noſtra vitulos, ne-que de gregibus noſtris hircos*, Pſalm. 50. 9. *noſtiq; adipem pin-guium, & ſanguinem vitulorum, & agnorum & hircorum*, Eſa. 1. 11. *miſericordiam velit, & non ſacrificium, & ſcientiam Dei plus, quàm holocauſta*, Oſe. 6. 6. Matth. 9. 13. vanum quo-que foret, cuius in Deum peccanti ritus illos divina jam Chriſti autoritate ejuſq; exhibitione & paſſione antiquatos imitari, in illiſvè remedium quærere: interim verò Deus *non velit aliquos perire, ſed omnes ad Pœnitentiã reverti*, 2. Pet. 3. 9. *velitiq; omnes homines ſalvos fieri*, 1. Tim. 2. 4. conſtituit Opti-

A 2

mus

4 Disputatio Theologica,

mus Deus salutis nostræ consulere, illiusq; ergo fini tam salubri & beata salutaria destinavit media, non tam in V. quàm in N. Test. quibus homo adiutus divinæ misericordiæ, vitæq; beata hæres fieri posset, è quorum numero postremas non tenet *POENITENTIA*, sive salutaris ad Deum Conversio, de qua (cum ad ipsam non modò materiæ dignitas & utilitas, sed & temporis occasio nos accommodare meritò debeant) brevem *θεολογίαν* ordiri, & cum DEO pertextere animus est.

II. In limine autem circa ipsam vocabulum offert se 1. *Ετυμολογία*, quæ est 1. *HEBRÆA*, in vocabulo *חַוְוָה* quod *regressum* vel *reditum* vertunt interpp. à rad. *חַוַּ*, *reditis* quæ vox tam ad *animum*, quàm ad *voluntatem* referri potest, comprehenditq; & terminum à *QVO* & ad *QVEM*. 2. *LATINA*, eaque vel *accipienda*, vel *reicienda*. Rejicienda est ea, qua Hugo lib. 3. de myst. Eccles. Pœnitentiam dicit, *quasi punientiam*, è quòd *per eam homo in se puniat*, quod malè *admisit*; ut & Lombard. lib. 4. sent. dist. 14. lit. A. consentiens, quòd Pœnitentia dicatur à *puniendo*, qua *quis punit illicita, quæ commisit*. Nec minus Scotus, Bellarminus & reliqui, qui Pœnitentiam dicunt, quasi *pœnæ tenentiam*. Addita tamen *distinctione* si vocabulo *pœnæ* appelletur *LATÈ omne id, quòd fit cum quodam dolore, probari posse has sententias*. Acceptabilior verò videtur ea, qua Erasmus derivat à *ponè tenendo*, quod est *posterius consilium capere*, ita ut pœnitentia dicatur, *quando quis ea, quæ probaverat, dicta vel facta nunc improbat, & quæ facienti prius placuerant, nunc displicent*. Huic Etymologiæ respondent usitatæ illæ Veterum descriptiones: Pœnitentia, dicit Ambrosius, *est mala præterita plangere, & plangenda iterum non committere*. Gregorius: *Pœnitere est, ante acta peccata deslere, & flenda non committere*. Lactantius: *agere Pœnitentiam, nihil aliud est, quàm profiteri & affirmare, se ulterius non peccaturum*. 3. *GRÆCA*, in vocabulis *Μετάνοια* & *Μετάνεμεισις* quæ accuratè intuentibus discriminis aliquid alere videntur, ita ut *Μετάνοια*, à *mutationem mentis*, *μετάνεμεισις* verò *voluntatis indiget*: *μετάνοειν* enim est *post factum sapere, & consilium in melius mutare*, cui vox *Resipiscencia* non incongruas: *μετάνοειν*

μετ' ἐμελεσθαι verò est post factum aliquod sollicitum esse & aliud à priori velle vel desiderare. Volunt alij, differre hæc duo quoq; in eo, quòd μετάνοια sit conversio tantùm salutaris & piorum, μετ' ἐμελεσθαι verò etiam impiorum; cum tamen diversum è Sacra Scriptura pateat, quòd 70. Interpp. promiscuè usurpârint.

III. 2. Ομωνοια. Tribuitur enim Pœnitentia in S. Scriptura ratione Subiecti, vel Deo, vel hominibus. De DEO dicitur, non quòd animus aut voluntas Dei mutetur, ita ut preterita plangar, & facta infecta cupiat; Triumphator enim in Israel non faller, & non pœnitebit eum; neque enim homo est, ut agat pœnitentiam. 1. Sam. 15. 29. non est Deus, quasi homo, ut mentietur, nec ut filius hominis, ut pœniteat eum; Num. 23. 19. nec præsupponit hæc pœnitentia in Deo vel errorem iudicii, aut imprudentiam lapsus, quæ cum animi perturbatione conjuncta sit; Deus enim, quia est omniscius, errare iudicio, aut imprudentia labi non potest: cumque sit absolute bonus ac beatus, commotio quædam, affectuumque perturbatio in eum non competit. Dicit autem Scriptura Pœnitentiam de Deo duobus modis, 1. ἀνθρώπων παθῶς quia Spiritus Sanctus, ad nostrum captum se demittens, humano more de Deo nobiscum loquitur; ut enim cum homo ab opere suo incæpto desistit, pœnitere dicitur; ita per similitudinem effectuum, cum Deus contra naturam & voluntatem suam beneficia, quorum in homines largissimus est, ob peccata hominum inhibere, & mala condigna retribuere cogitur, pœnitere dicitur, non quòd Deus, uti nostri Theologi hætenus mentem suam exposuerunt, in sua essentia, & in suis decretis mutabilis aut imprudens sit, ut aliquid agat, cuius postea ipsum pœniteat; sed hæc figuratè de Deo dicuntur. Tribuit enim Scriptura DEO affectus, ut aliquo modo ipsius voluntatem nobis exprimat. Sic pœnitere & contristari dicitur Deus, quando scelera hominum tantopere detestatur, ut de delendis sceleratis cogites. Et in hunc sensum intelligenda sunt dicta Gen. 6. 6. 1. Sam. 15. 35. 2. ἐνεργημάτων, quæ nihil aliud est, quàm mutatio de pœnarum irrogatione, quòd patet ex Jerem. 18. 8. ex quo intelligitur, quòd Deus, cum pœnas impijs cum conditione prævaricationis &

per^{tinacia} minatur, pœnitere dicatur, quando ab executione minarum abstinet, pœnasq; intentatas à conversis & pœnitentibus avertit, ut à Ninivitis, Ion. 3. 10. HOMINIBVS quando tribuitur, sumitur vel generalius, vel specialius. Generaliter & abusive pro quavis consilii & propositi mutatione, sicut Exod. 13. v. 17. Hebr. 12. 17. Specialius sumitur vel pro externa Pœnitentia, sive externis conversionis motibus, internam conversionem testantibus, 2. Paral. 33. 12. Matth. 11. 21. Ion. 3. 6. Vel pro internis motibus: idque iterum dupliciter, vel *μεεάνως*, pro sola contritione, altera parte, Marc. 1. 15. Luc. 24. 48. Act. 20. v. 21. Vbi notanda regula: quando in N. Test. Pœnitentia adjungitur Fides, tum accipitur tantum pro contritione: vel *ὁλμῶς*, ut cum Contritione etiam Fidem complectatur, Ierem. 18. 8. Matth. 9. 13. Et hæc acceptio hujus est loci.

IV. 3. *Σωσιωπία*. Dicitur Pœnitentia, Marc. 1. 4. Act. 11. 18. Conversio, 1. Reg. 8. 35. Esa. 59. 20. 2. Paral. 7. 14. Ier. 18. 8. Ezech. 18. 30. 2. Tim. 2. 19. Deut. 30. 2. Ier. 3. 7. c. 15. 19. Act. 3. 19. c. 26. 18. Circumcisio, Ier. 4. 4. Resurrectio prima, Eph. 5. 14. Coloss. 2. 12. 13. Apoc. 20. 6. Renovatio, Rom. 12. 2. Eph. 4. 23. Regeneratio, Iacob. 1. 18. 1. Pet. 1. v. 23. Respicentia, 2. Tim. 2. 26. Confessio, Prov. 28. 13. 1. Ioh. 1. v. 9. Tristitia secundum Deum, 2. Cor. 7. 10. Declinatio à malo, & propositum bonum, Psal. 37. 27. &c. Quò referri possunt etiam Epitheta Veterum, de quibus videantur alij. Et hæc de *Ὁμοιωλογία*: Sequitur nunc *Περαγματολογία*.

V. Definitur Pœnitentia, quòd sit salutaris hominis peccatoris ad Deum Conversio, qua agnitis peccatis & irâ Dei adversus illa expavescit & dolet, & fide in Christum mediatorem se erigit, certo sibi propter illum remitti peccata statuens, quam melioris vita propositum & bona opera sequuntur. Continet hæc definitio Pœnitentiæ tum constituentia, tum consequentia. Causa enim EFFICIENS PRINCIPALIS est Deus, sive tota SS. Trinitas, & nominatim Spiritus Sanctus, quod probatur I. *Dictis Scripturae*, 1. Reg. 18. 37. Ier. 31. 18. 19. Thren. 5. 21. Ezech. 36. 25. 26. Act. 5. v. 31. 2. Tim. 2. v. 25. II. *Rationibus* ab analogia fidei petitis; I. est à iustificatione hominis, tali argumento: *Qua est causa Iustificationis peccatoris coram*

Deo

Deo, eadem etiam est causa Resipiscencia eiusdem. At solus Deus est Principalis causa Iustificacionis hominis peccatoris coram Deo. Ergò. Connexio Majoris bona est, quia causa finis, est etiam causa mediorum, sive: qui dat finem, dat etiam media ad illum finem ducentia. Pœnitentia autem habet se respectu Iustificacionis, ut medium ad finem, quia nemo iustificatur, nisi cui remissa sunt peccata, Rom. 4. v. 7. 8. Psal. 32. v. 1. nemini remittuntur peccata, nisi qui per pœnitentiam de peccatis suis dolet, & fide in Christum se erigit, Ier. 3. v. 12. 1. Ioh. 2. v. 1. Minor probatur pluribus evidentissimis S. Scripturæ dictis, Rom 4. v. 5. Esa. 53. v. 11. 2. à Conditione hominum, tali forma: Quicumq; dicuntur habere cor lapideum, sunt mortui in peccatis, comparantur ovicula perdita, drachma, &c. ii seipfos convertere non possunt. At omnes homines ex natura sua dicuntur habere cor lapideum, Ezech. 36. v. 26. esse in peccatis mortui, Eph. 2. v. 1. comparantur ovicula & drachma perdita, Luc. 15. v. 4. 8. Ergò. Si autem seipfos convertere non possunt, ab alio convertendi sunt, quem solum Deum nobis proponit Scriptura. 3. A natura pœnitentia. Resipiscencia est donum supernaturale. Ergò supernaturalem habet causam. Ratio consequentiæ est, quia effectus non excedit virtutem suæ causæ; & Causa non est deterior suo effectu. Antecedens probatur: quicquid non est in nostris viribus, id non est naturale. Resipiscencia non est in nostris viribus, ut in præcedenti probatione demonstratum. Ergò 4. ab universali virium & facultatis nostræ negatione, Ioh. 6. v. 44. nemo venit ad me, nisi Pater traxerit eum. 2. Cor. 3. v. 5. non quòd sufficientes simus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. III. Testimonijs Patrum 3. August. de Fide ad Petrum cap. 31. dicit: Firmissime tene, & nullatenus dubites, neminem hęc posse hominum Pœnitentiam agere, nisi quem Deus illuminaverit, & gratuita sua miseratione converterit. Gregor. hom. 8. in Ezech. Quis illam Maria Magdalena infudit intus, nisi qui benigne suscepit foris? Et sic de reliquis. Ex quibus apparet, principalem salutaris hominum conversionis causam esse Deum. Quòd autem nominatim & in specie Conversio Spiritui S. tribuitur Heb. 10. v. 15. causa est, quòd ministerium verbi, per quod Spiritus S. Pœnitentiam ope-

8 Disputatio Theologica,

operatur in cordibus hominum, *ministerium Spiritus S.* dicitur, 2. Cor. 3. v. 8.

V I. Causæ ADMINISTRÆ sive MINISTERIALES sũnt ministri verbi Dei, & alij pij, qui lapsos ex verbo Dei de peccatis suis admonent, contritosque spe erigunt, 1. Cor. 3. v. 5. c. 4. v. 1. Act. 16. v. 17. Ier. 1. v. 10. Amos. 3. v. 7. Instrumentales causæ, per quas Deus conversionem salutarem in cordibus hominum operatur, sũnt *duplices, reales & verbales.* VERBALIS est Verbum Dei illud *θεροφωρον*, quod ordinariè est medium necessarium ad efficiendam conversionem hominis peccatoris ad Deum, Rom. 1. v. 16. Marc. 1. v. 15. Rom. 10. v. 17. Heb. 4. v. 12. Cum autem, ut infra demonstrabitur, duæ sint Pœnitentiæ partes, *Contritio* scil. & *Fides*, duo etiam sũnt in hoc negotio *Verbi Dei*, ut instrumenti, officia. Vel enim deducit hominem ad agnitionem suorum peccatorum, conscientias terret, & de suis meritis desperare iubet, quam partem *Legem* appellamus, Rom. 3. v. 20. c. 4. v. 15. cap. 5. v. 13. Vel conscientias onere & pondere peccatorum perspecto territas erigit, unico fundamento Christo, 1. Cor. 3. v. 11. suffulcit, atque spe in Christum exhilarat, quod *Evangeli* officium est. Ad verbale hoc Instrumentum pertinent 1. *adhortationes & admonitiones Dei ardentissima*, Ier. 3. v. 1. Matth. 3. v. 8. c. 4. v. 17. 2. *cominationes*, Luc. 13. v. 3. 1. Cor. 6. v. 9. Gal. 5. v. 21. Ier. 6. v. 8. c. 18. v. 11. REALES sũnt, 1. *Cru*, quæ ad resipiscentiam nos impellit, Psal. 119. v. 71. Esa. 26. v. 16. c. 28. v. 19. 2. *Beneficia Dei*, Rom. 2. v. 4. Quod pertinent etiam commoditates futuræ æternæ vitæ, Act. 17. v. 30. 31. 3. *miracula*, Act. 3. v. 11. cap. 4. v. 4. c. 13. v. 12. 4. *Mortis & passionis Dominicæ, aliorumq; ira divina exemplorum, consideratio.* Induit autem passionis Dominicæ consideratio duplicem respectum pro diverso considerandi modo. Si enim ratione causæ *θερουφωρον*, misericordix Dei, & ratione effecti, reconciliationis cum Deo æstimetur, *Evangeli*ca est, Rom. 5. v. 9. 10. Sin verò ratione causæ *θεροφωρον*, iræ Dei, Esa. 53. v. 6. cap. 64. v. 2. Psal. 69. v. 8. *legalis* est.

VII. FORMA Pœnitentiæ consistit in *conversionis modo*, nẽpe in *flexione & mutatione cordis.* Consistit autem hic modus
 290
 intra

intra duos terminos, à *Quo* & ad *Quem*. Terminus à *Quo* est verus homo, sive peccatum; ad *Quem* est novus homo, sive Spiritus, ut Paulus loquitur Rom. 6. v. 6. Eph. 4. v. 22. 24. Colofs. 3. v. 9. 10. Hic notandum I. per *hominem* non intelligi *ipsam substantiam hominis, ex anima & corpore constantem, quam nullus hominum, dum hac vitali aura fruitur, deponere potest, sed per hominem innui ipsius adiuncta & accidentia vetera vel nova.* Fieri autem 1. hoc posse, patet ex alijs scripturæ locis, ubi vel *συνεδοχικῶς pars* pro toto, Gen. 46. v. 26. Ezech. 18. v. 20. vel *totum pro parte.* vel *μετωνομοῦσθαι subiectum* pro adiuncto ponitur. 2. fieri autem id etiam hisce in locis ex *συναφείᾳ* textus apparet; jubet enim Apostolus homines id, quod fieri potest; esset enim aliàs aut *illusor,* aut *hypocrita;* at homines jubet *deponere veterem & induere novum hominem,* quod de subiecto, seu substantia intelligi non potest; cum *suam ipsius substantiam deponere nullus possit, & tamen manere superstes:* nec jubet nos deponere *hominem,* id est, *solvere unionem corporis & anima,* & sic nosmetipsos destrueret, esset enim hoc Deo. ipsiusque præceptis contrarium: Ergo vult nos *veteres & antiquos mores deponere,* adiuncta scilicet, non ipsum subiectum. II. Per *veterem hominem* non intelliguntur adiuncta, *ratione temporis vetustissima.* ab origine statim mundi; nec per *novum, nuperrime* introducta. Primus enim homo conditus erat ab initio ad *imaginem Dei,* Gen. 1. v. 26. 27. cuius *intellectus* eccellente Dei, Angelorum & omnium creaturarum plenâ, rectâ & ordinatâ scientiâ, ab omni errore & dubitatione immuni cognitione præditus erat, *voluntas* naturali ad bonum propensione, & libera faciliq; istius propensionis executione exornata; *appetitus sensitivus* harmoniâ cupiditatum & affectuum cum rectâ ratione instructus: quam utique imaginem nec Deus, nec Apostoli unquam deponendam duxerunt, sed potius *reassumenda* eius suasores fuerunt acerrimi, Colof. 1. v. 9. sicut nec per *novum hominem* novi ejusdem mores, qui ei iam creato accesserunt & nihil aliud sunt, quàm *varia vitia & scelera,* quæ Deus non vult, *poscivè, sed odit,* Pi. 5. v. 5. Relinquitur ergò III. Per *veterem hominem* intelligi *veteres illos mores primi nostri Pa-*

rentis Adami, non ut in statu perfectionis, creati, sed ut iam lapsi, extra illam imaginem divinam constituti, & in densissimam ignorantiam demersi, ut ita vetus & novus dicatur respectu NOSTRI, non ADAMI, quia ut primum nascimur, ignorantiam in spiritualibus, corruptionem voluntatis, & depravationem omnium virium nobiscum congenerata ferimus, quæ Spiritus S. deponenda dicit: per inductionem verò novi hominis intelligitur induitio Christi non quoad substantiam, sed vel quoad eius obedientiam, quam in regeneratione fide nobis applicamus, vel quoad eius dona in renovatione vite, per quæ Spiritus S. actu gratis per fidem in Christum regeneratos & justificados renovare incipit ad paritatem Christi. Ex quo sequitur, terminos pœnitentiæ esse peccata & obsequium Christi, vera fide apprehendendum. Habent autem termini illi in S. Scriptura varia nomina: terminus enim à Quo dicitur *vetus homo*, ut modò ostensum: *via hominis, via pessima*, Ier. 36. v. 3. Ezech. 33. v. 11. *simulachra*, 1. Thes. 1. v. 9. *nequitia*, Act. 3. v. 26. *malitia*, Ier. 4. v. 14. *dyvani*, Act. 14. v. 15. *tenebra, potestas Sarane*, Act. 26. v. 18. Terminus ad Quem dicitur *novus homo; Dominus Deus*, Luc. 1. v. 16. Act. 11. v. 21. Ier. 4. v. 1. *Lux*, Act. 26. v. 18.

VIII. SVBIECTVM Pœnitentiæ est *omnis omninò homo*, tam ratione facultatis, quàm debiti. FACULTATEM seu POTENTIAM respicendi quod attinet, sciendum, ad Pœnitentiã requiri varios actus. I. est *auditus verbi divini externus*, sic Agrippas *audivit Paulum loquentem*, Act. 26. v. 28. *turba intendebant his, quæ à Philippo dicebantur*, Act. 8. v. 6. *Eunuchus Candaces Regine Aethiopum legebat Esaiam Prophetam*, Act. 8. v. 28. Et hunc actum habent etiam *hypocrite & impii*. II. est *assensus historicus*, quo quis rem gestam, ut narrata est, sine actuali & contumaci contradicendi libidine, factam esse credit & assentitur, quem assensum Paulus etiam de Agrippa prædicat, Act. 26. v. 27. Et hunc actum similiter in *impis* reperire licet; nam & *dæmones credunt*, Iac. 2. v. 19. III. actus est *apprehensio & applicatio*, quæ homo ea, quæ historicè audivit in usum suum applicat, atq; ex ijs tum peccata sua agnoscit, tum iisdem remedium petit, de quo suprà. Priores duo actus

sunt in hominis etiam nondum renati viribus: posterior verò solius Dei opus est, de quo prelixiùs in loco de libero arbitrio. Ratione DEBITI verò subjectum Pœnitentiæ esse universos homines probatur I. dictis, quæ omnibus hominibus veram Pœnitentiam præcipiunt, Luc. 24. v. 47. Actor. 17. v. 30. II. à necessitate finis Pœnitentiæ, qui est remissio peccatorum, tali argumento: *Cuiusque necessaria est remissio peccatorum, eidem quoque necessaria est Pœnitentia*; ratio: quia uti Deus gratiam suam omnibus quidem offert, sed non omnibus absolute, sine omni respectu fidei applicat; ita omnibus quidem peccata sua remittere promptissimus est, sed non nisi illis, qui peccata sua ex lege agnoscunt, de ijs dolent, & fide in Christum ex Evangelio sese erigunt, Ier. 3. v. 13. Esa. 7. 9. Apoc. 20. v. 6. *At remissio peccatorum omnibus hominibus est necessaria.* I. quia nemo peccato infectus vitæ æternæ particeps fieri potest, Psal. 15. v. 1. 2. Matth. 3. v. 10. 2. quia omnes homines peccato inquinati sunt tam originali, quam actualibus, I. Reg. 8. v. 46. Eccles. 7. v. 21. Iob. 15. v. 14. 15. 16. Psal. 143. v. 2. Rom. 3. v. 23. Prov. 20. v. 9. I. Iohan. 1. v. ult. Exod. 34. v. 7. Bellarminus pro negatione universalitatis huius subjecti objicit lib. I. de Pœnit. c. 19. I. Orationem Manassis, v. 8. *Pœnitentiam non posuisti iustis, Abrabamo, Isaaco & Iacobo, qui in te non peccârunt.* Resp. I. locus non est Canonicus. 2. sermo hîc est de atrocibus & notoribus delictis. 3. de Pœnitentia solenni. II. Luc. 15. v. 7. *iusti non indigent Pœnitentiâ.* Resp. Iusti hîc dicuntur non illi, qui gratis per fidem in Christum fuerunt justificati; hi enim quia quotidie ex infirmitate peccant, *opus habent pœnitentiæ*; Sed iusticiarii hypocrita, qui sibi iusti videntur, & Pœnitentiâ indigere non putant. Hinc Canon Theologorum: *In scriptura sacra sæpè res describitur ut apparet, non ut est in se revera, in sua naturâ & substantia.* Sic iusti hoc loco vocantur, non quia Pharisei hoc erant, sed quia se hoc esse arbitrabantur, ait Augustinus sup. Ps. 61.

I X. FINIS & EFFECTVS Pœnitentiæ est I. remissio peccatorum, quod probatur I. ijs dictis, in quibus remissio peccatorum vel toti Pœnitentiæ, vel eiusdem paribus adscribitur, Psal. 32. v. 5. Ier. 36. v. 3. 2. ijs dictis, in quibus Pœni-

rentia & remissio peccatorum semper coniunguntur, Luc. 24. v. 47. II. *Dei dilectio*, quæ colligitur à minori ad maius è Luc. 15. v. 7. *Si angeli letantur de conversione hominis, multò magis gaudebit Deus, qui salutem nostram ardentius sitit.* Iohan. 14. v. 23. III. *Spiritus S. inhabitatio*; ut enim Spiritus Sanctus per scelera è cordibus hominum ejicitur & profligatur, 1. Cor. 6. v. 15. ita per Pœnitentiam revocatur, Esa. 57. v. 15. IV. *Pœnitentiam exauditio*; ut enim peccata & iniquitates nostræ remorentur Deum, quò minus petitionem nostram exaudiat, Es. 59. v. 2. ita & contritum ac humiliatum cor Deus non despicit, Psal. 51. v. 19. Matth. 21. v. 21. 1. Ioh. 3. v. 21. 22. V. *A pœnitentia temporalibus liberatio, vel certe earundem mitigatio & dilatio*, quod ipse Iehova testatus est verbis & factis Ier. 18. v. 7. 8. 2. Paral. 12. v. 7. 12. VI. *Æterna vita donatio*, Act. 11. v. 18. Hi sunt fines & fructus Pœnitentiæ, quorum alij ad credentes tantum spectant, ut quorum ratione alterius tantum partis, *Fidei* scilicet participes fiunt, sine qua impossibile est placere Deo, Heb. 11. v. 6. Rom. 14. v. 25. unde sæpe quod *partis* est, per synecdochen *roti* tribuitur: alij etiam ad *hypocritas*, & altera parte, *Fidei* nimirum fructus Pœnitentiæ apprehendende constitutus pertinent, cum Deus etiam *externam contritionem*, & *eiusdem indicia*, in temporalibus remunerare velit, cuius multa in sacris extant exempla eorum, quibus Deus ob *externum dolorem temporalibus pœnitentia* pepercit, ut ipse de Achabo loquitur, 1. Reg. 21. v. 29.

X. Et hæc de causis Pœnitentiæ; sequuntur *divisiones* quædam, quarum I. est ratione *OBJECTI*, petita è Terruliano, qui Pœnitentiam dicit aliam esse in *bonis*, aliam *malorum*: Ethnicos enim etiam in bonis factis adhibere Pœnitentiam, cū in ingratum quid benefecerunt. At hæc 1. ostendit, *qualis sit*, non *qualis esse debeat*. 2. petita est ex *Orationibus* vocabuli, de quo supra. II. Ratione *SYBIECTI* alia est *Ethnicorum*, qui vel virtutis amore, vel formidine pœnitentiæ solo rationis suafu, externa scelera deserunt, vitamque in externis actionibus corrigunt: alia *Christianorum*, qui vel à Deo, vel à ministris eius moniti respiciunt. Illam vocant *rudem* seu *informem*, hanc *formam*. III. Ratione *FINIS*, alia est *vera* & *sa.*

salutaris, quæ consistit in agnitione peccatorum iræq; divinæ ex lege serio dolore, & firma fide in Christum: alia *falsa & exitialis*, quæ fit ficto & desperato animo, nec fructuum & commodorum ferax est. Et hæc est vel *hypocritica & simulata*, consistens tantum in *externis actionibus* ad legem Dei aliquantum compositis, quibus hominum oculos decipiunt: sicut Achab *scidit vestimenta sua, & operuit cilicio carnem suâ, ieiunavit, dormivit in sacco, & ambulavit demisso capite*, 1. Reg. 21. v. 27. cum tamen *hypocrita* fuerit; & sicut Christus dicit de Pharisæis, quod *omnia prastiterint tantum hoc sine, ut viderentur ab hominibus*, Matth. 6. v. 5. Vel *dimidiata ac mutila*, quæ alterâ & quidem principaliori Pœnitentiæ parte, *Fide* scilicet caret, qualis fuit illa *Caini*, Gen. 4. v. 13. *Iude*, Matth. 27. v. 40. Et hanc divisionem Paulus subinnuere videtur, 2. Cor. 7. v. 10. *Quæ secundum Deum*, inquit, *tristitia est, pœnitentiam in salutem, cuius neminem pœniteat, operatur: seculi autem tristitia mortem operatur.* IV. Distinguunt alij in *Legalem & Evangelicam*. *Legalem* dicunt, quæ peccator peccati cauterio vulneratus, & terrore iræ Dei attritus, in ea perturbatione constructus hæret, nec se explicare potest. *Evangelicam* autem, quæ peccator quidem graviter apud se afflitus, aliis tamen emergit, & Christum vulneris sui medicinam, terroris consolationem, miseria portum apprehendit. At cum in vera pœnitentia *Lex & Evangelium*, ratione ordinis concurrant, rejicitur hæc distinctio, & licet possit esse pœnitentia *ex sola lege*, illa tamen *salutaris* non est, sed ea solum, quæ ex Evangelio est, & Legem præsupponit.

XI. V. Divisio est *TOTIVS IN PARTES*, in *Contritionem* scilicet, & *Fidem*. *Contritio* est *serius cordis dolor ex agnitione peccatorum, & sensu iræ Dei adversus illa ortus*. *Fides* est non tantum *noticia in mente, & indubitatæ assensus historicus in intellectu*, sed & *in voluntate filialis fiducia*, quæ homo in Christo, *petra salutis unice recumbit, certo stans, propter illum sibi remissa esse peccata, seq; apud Deum esse in gratia, esse filium Dei, & heredem æterna vita*. Hæc duæ partes sacrum illud & salutariferum *totum Pœnitentiæ* constituunt, cum conversionis hic ordo perpetuo conspiciatur, quod per *legem* peccatum & ira

114 Disputatio Theologica,

Dei agnoscitur, Rom. 3. v. 20. cap. 7. v. 17. ex qua agnitione oritur humiliatio & contritio cordis, qua homo sese & contaminatam suam carnem odisse, iramque Dei metuere incipit: ne autem agnitione hæc & contritio *desperationis* fiat causa, accedit *Evangelium*, quod gratiam Dei, meritum Christi, & auxilium Spiritus Sancti, ceu scipionem suggerit, quo se cor contritum & humiliatum suffulcire atque erigere potest. Et hanc *dixomulav* probant I. dicta Scripturæ, quæ duas has partes conjungunt, Marc. 1. v. 15. *respicite & credite Evangelio*. Act. 20. v. 21. in quibus vocabulo *Pœnitentia* propter adiunctam *fidem*, ut supra ostensum, altera tantum pars, scilicet *contritio* intelligitur. II. Variæ parabolæ, similitudines & typi; Luc. 10. v. 34. de *oleo & vino*. Lev. 4. v. 7. mandaverat Deus populo Israel, *ut enormes peccatores singuli pro peccatis suis afferrent Domino sacrificium, taurum, cuius mactati sanguinem sacerdos aspergat contra velum sanctuarii, & super cornu altaris thymiāatis*: qua ceremoniâ prefigurata Pœnitentia, à lubentibus enim, peccata confitentibus, dolentibus & credentibus *in sanguinem Christi, nos ab omni peccato mundantem*, 1. Ioh. 1. v. 7. offerendum illud fuit. III. Natura legis & Evangelij, quæ sunt præcipua doctrinæ Christianæ capita, quorum quodlibet peculiarem ac proprium suum in homine convertendo effectum obtinet; *lex enim incutit dolorem*, dum peccati atrocitatem, & iram Dei adversus illud manifestat, & hominem propter transgressionem accusat; *Evangelium* verò homini terrore & contrito proponit *mediatorem Christum* in ara crucis pro peccatis nostris mortuum. Hæ duæ partes necessariò (non quidem ratione Dei, sed *ordinis*) ad Pœnitentiam requiruntur, & neutra sine altera effectum hunc salutarem obtinere potest: Contritio enim sine fide *exitialis* est, & ad *orcum* ducit, secundum illud: *quicquid ex fide non est, peccatum est*, Rom. 14. v. 23. & *sine fide impossibile est placere Deo*. Heb. 11. v. 6. nec fides est sine contritione; ubi enim non est agnitione peccati aut contritio cordis, ibi nec fides aut levamen tanti oneris, cum qui onus non sentit nec levare eo cupiat: & qui ægrum se esse non agnoscit, is nec in medicinam desideret, quod & Propheta testatur, Esa. 26. v. 16.

Domine,

Domine, in angustiâ requisierunt te, meditatio, quando eos castigas. cap. 28. v. 19. vexatio dat intellectum. IV. Natura conversionis, quæ consistit inter duos terminos, à Quo & ad Quem. Pœnitentia est Conversio. Ergo Terminus à Quo est vita antea acta, sive peccatum, de quo dolendum; ad Quem est Christus, sive Deus, qui fide apprehendendus, 1. Theſ. 1. v. 9. ut supra probatum. V. Praxis & exempla Sanctorum: Davidis, 2. Sam. 24. v. 14. Publicani, Luc. 18. v. 13. Deus propitiuss esto (en fidem in gratuitam Dei misericordiam) mibi peccatori (en contritionem) Latronis, Luc. 23. v. 42. VI. Testimonia aliorum: Brentius in cap. 4. Matth. v. 17. Magdalena egit Pœnitentiam. Quid ergo egit? Venit ad Christum in domum Pharisæi, & abiecta ad pedes Christi, lachrymata est, & unxit pedes eius unguento. Itaq; lachrymis testata est, se agnoscere & testari peccatum suum: unctiōne pedum Christi testata est, se credere & querere in solo Christo remissionem peccati sui. Iustinus in qq. & resp. ad orthod. qu. 37. pag. 322. Per Pœnitentiam & Fidem Christi recipitur commissorum peccatorum remissio. Et hoc idem asserunt Orthodoxi omnes.

X I I. Licet autem Contritio & Fides interni sine motus solimq; Dei subiaceant iudicio, qui scrutatur corda & renes; Ier. 11. v. 20. cap. 17. v. 10. habent tamen etiam homines sua iudicia, ex quibus interna æstimare possunt; quia autem adhuc externa illa veritatem suam habent ab internis, quatenus inter se congruunt, ideo contingit, ut homo in iudicio suo sæpius decipatur, veraque signa ducat, quæ sunt simulata & hypocritica. Et CONTRITIO quidem in V. T. varijs signis fuit declarata, tum à pijs, tum ab impijs, quorum potiora videbimus. I. est **IBIVNIUM**, cuius finis duplex est, 1. ut ardentior ad preces esset devotio; ubi enim ebrietas & crapula aut abundantior sagina, ibi vehementior segnities. 2. ut contritio cordis tantò magis declaretur, atq; sic cor humiliat & donis divinis ob peccata dignum se non asimet. Sic jejunarunt Israelitæ à Philisthæis victi, 1. Sam. 7. v. 6. Ninivita, Ion. 3. v. 7. David, 2. Sam. 12. v. 16. Iosaphat, 2. Paral. 20. v. 31. Daniel, c. 9. v. 3. II. **LACHRYMÆ**, quæ grave peccatorum onus in corde sentiari restantur; ut enim uva pressa liquorem reddit, ita cor mole pec-

le peccatorum pressum lachrymas. Sic lachrymati sunt *David*, Psal. 6. v. 7. Psal. 69. v. 11. *Petrus*, Matth. 26. v. 75. *Peccatrix*, Luc. 7. v. 38. Sic Lachrymas mandat *Ioel* cap. 2. v. 12. III. PECTORIS PERCVSSIO, qua denotatur I. excitandum esse cor ad seriam agnitionem peccatorum, 2. Cordi, ex quo procedunt prava cogitationes & incitationes, Matth. 15. v. 19. resistendum esse; sic pectus suum percussit *Publicanus*, Luc. 18. 12. & *Centurio cum aliis*, videns mirandum crucifixionis Christi finem, Luc. 23. v. 48. Et hic ritus usitatus fuit etiam apud Ethnicos, sicut *Virg.* I. *Aeneid.* v. 483. refert:

Interea ad templum non aqua Palladis ibant,

Crinibus Iliades passis, pectumq; ferebant.

Suppliciter tristes, & in sa pectora palmis.

Sicut & nos in gravioribus terroribus & afflictionibus pectora solemus tundere. I V. FEMORIS PERCVSSIO, quam *Luth.* ait esse signum doloris, sicut muliercula in puerperio facere solent. Sic femur percussit *Ieremias* c. 31. v. 19. V. HUMICVBATIO, quae est signum gravissimi interni ob peccata, sensumque irae divinae terroris. Sic in terra jacuerunt *David*, 2. Sam. 12. v. 16. *Israelita*; per triduum, 2. Macc. 13. v. 12. VI. CINERIS super caput insperfitio. Ita cinere sese insperfit *Ninivitarum Rex*, Ion. 3. v. 6. VII. SACCII, id est, sordidorum & viliorum vestimentorum usus, quibus tum internam suam sorditatem testari, tum humili eiusmodi habitu misericordiam & gratiam Dei tanto commodius impetrare voluerunt. Ita saccos induerunt *Ninivite*, Ion. c. 3. v. 6. *Ezechias*, Esa. c. 37. v. 1. VIII. SCISSIO vestimentorum, qua internam cordium scissionem denotabat, ut innuere videtur *Ioel*, cap. 2. v. 13. Ita vestimenta sua sciderunt *Israelita*, 1. Macc. 3. v. 47. IX. AQUAE EFFUSIO, quae extremam humilitatem & sui detestationem significabat, quod contritus se coram Deo tanquam rem inutilem aestimet: aqua enim, quae nulli usui commoda videtur, effundi solet. Ita *Israelita* coram Domino aquas effudisse leguntur, 1. Sam. 7. v. 6. Haec sunt potiora in Vet. Test. occurrence contritionis *upitizua*, quae internam quidem Contritionem arguunt, non tamen ita necessario & infallibiliter, ut ex illis certo judicare liceat, sed sunt alia pia & vera, alia simu-

lata

lata & hypocritica, ut videre est in Achabo, qui & ipse vestes scindebat, sacco induebat, ieiunabat & miserabiliter incedebat, 1. Reg. 21. v. 27. non tamen salutariter & ad voluntatem & beneplacitum Dei est contritus.

XIII. Ad Contritionem refertur CONFESSIO, quæ antequam explicetur, ab *Ομωυπιη* sua prius liberanda est. Sumitur enim vox Confessionis I. pro *fidei doctrina*, Heb. 3. v. 1. cap. 4. v. 14. II. significat de re aliqua *simplicem certam & intrepidam assertionem*, Matth. 10. v. 32. Rom. 10. v. 10. III. sumitur pro *laudatione, celebratione, & gratiarum actione*, Gen. 29. v. 35. Psal. 7. v. 18. Pl. 9. v. 2. Pl. 33. v. 2. Psal. 35. v. 18. Psal. 42. v. 6. 12. Pl. 43. v. 4. 5. Pl. 49. v. 19. Pl. 52. v. 11. Pl. 67. v. 4. 6. Pl. 71. v. 22. Pl. 86. v. 12. Pl. 89. v. 6. Pl. 92. v. 2. Pl. 100. v. 4. Pl. 106. v. 47. Esa. 12. v. 1. 4. cap. 25. v. 1. Dan. 3. v. 89. Luc. 2. v. 38. c. 10. v. 21. Matth. 11. v. 25. & in multis alijs locis. IV. Pro *commissorum peccatorum manifestatione*, qua delicti sui conscius quispiam ipse crimen suum accusat, & se suapte Confessione reum peragit, quæ significatio huius est loci & propositi. Hæc Confessio est duplex: *Politica & Ecclesiastica*. POLITICA seu fraterna dicitur, qua is, qui alium vel iniuria vel scandalo offendit, pœnitentia ductus, se peccasse fatetur coram fratre suo, sibiq; ignosci cupit, sicut fratres Iosephi, delictum suum confitentur, Gen. 50. v. 17. Simej, 2. Sam. 19. v. 19. ECCLESIASTICA est, qua sit Deo & ministro Ecclesie, quando peccata nostra agnoscimus, liberè confitemur, ac dolemus, nos Deum multipliciter offendisse, veniamq; propter Christum petimus. Hæc posterior est duplex: *Publica & privata*. PUBLICA est, quæ totius cœtus in nomine Dei congregatus, ministro voce sua præunte, delicta sua Domino confitetur, eorumq; veniam petit. Quæ & ipsa duplex, *ordinaria*, quæ fit & peragitur singulis diebus Dominicis, sive in singulis conventibus Lev. 16. v. 21. ut & in celebratione Cœnæ Dominicæ publica: & *extraordinaria*, quæ fit certis Ecclesiam Dei calamitatibus urgentibus. Sicut populus Israel bello victus peccata sua agnoscit, 1. Sam. 7. v. 6. item Nehem. 9. v. 2. Iudic. 10. v. 10. PRIVATA est, qua singuli peccata sua, Deo, Ministro, vel curvis proximo confitentur. Ita David sæpe in Psalmis delicta sua Do-

C

mino

mino confitetur, Psal. 32. v. 5. Psal. 51. v. 5. 6. coram Nathan, 2. Sam. 12. v. 13. populus Iohanni confitebatur peccata sua, Matth. 3. v. 6. Est præterea Ecclesiastica illa vel generalis, quæ quis in genere se peccasse confitetur infinitis modis, species tamen omnes & singulas recensere non cogitat: vel specialis omnium & singulorum in specie delictorum. Inter has varias Confessiones recipit Orthodoxa Christi Ecclesia Confessionem Ecclesiasticam generalem publicam & privatam: (admittens interim etiam specialem quorundam peccatorum Confessionem, non tamen omnium; nec etiam coactam, sed liberam & spontaneam, quæ fit vel confitentis gratiâ, ut consolationem accipiat, vel proximi emendandi causâ) I. ob mandatum divinum, Num. 5. v. 6. 7. II. ob utilitatem, sive promissiones divinas, Prov. 28. v. 13. I. Ioh. 1. v. 9. Pf 32. v. 5. III. Ob necessitatem atque illius omissionis periculum. Ut enim spes recuperandæ sanitatis ægroto illi nulla relinquatur, qui gravitatem morbi sui agnoscere confiteri nequit, sed subinde res suas bellè se habere animum inducit suum: ita quæ spirituali morbo infecti peccatum confiteri recusant, spem remissionis nullam habent reliquam, sed metuendum, ne virus illud totum hominem pervadat, & ad necem usque spirituales tractet, ut David de se testatur Psal. 32. v. 3. IV. ob exempla verè pœnitentium, qui uti salutari suo exemplo præiverunt, ita nos imitari omninò decet, ut David, Psal. 51. v. 6. Psal. 41. v. 5. Paulus, I. Tim. 1. v. 14. 15. Non parum autem approbanda est privata generalis coram ministro confessio 1. propter specialem absolutionem & contritarum conscientiarum consolationem. Consolatione quidem non caret, quando homo contritus, de peccatis suis dolens, fideque in Christum se erigens cum omnibus aliis verè pœnitentibus remissionem peccatorum in genere annunciari audit: at multò maiori abundat solatio vox à ministro Ecclesiæ curvis pœnitenti in specie & in individuo applicata. Sicut Davidi ex S. literis ignotum non erat, Deum omni credenti peccata sua remissurum; at multò firmiter se erexit verbis illis Prophetæ, 1. Sam. 12. v. 13. Dominus transulit peccatum TVVM: 2. propter rudiorem institutionem, datur enim ibi occasio juniorum salu-

salu-

salutares in fundamento religionis profectus tentandi, eodemque tenues & jejunos augendi. Vnde Luth. tom. 6. Ien. fol. 109. inquit, *malle se mille mundos amittere, quam ut minima particula confessionis privata ex Ecclesia eliminetur, permittere, esse enim Christianorum primam, utilissimam & maxime necessariam Scholam.* 3. propter explorationem, an quis dignè ad SS. cœnam accedat. Cum enim tum *ministri*, tum *communicantis* non parum interfit, ut sacratissimus Christi panis & sanguis *debitè & dignè* accipiatur; *huius* quidem, ne indigna manducatione & bibitione mortem sibi sumat, secundum illud Pauli, 1. Cor. 11. v. 29. *illius* verò, ne alterius peccati particeps fiat, Matth. 7. v. 6. piè & laudabiliter mos Confessionis generalis coram ministro Ecclesiæ ordinario introductus est, ut tum *zelus & devotio cœnam petentis* dignosci, tum 4. *corda ad cœnam debitè preparari* possint.

XIV. Ut autem Contritio sua habet *veritatem*, ex quibus dignosci potest, uti supra th. 12. ostensum: ita & *Fidei SIGNA* sunt *bona opera, fructus poenitentia digni, nova obedientia*, quæ è corde verè poenitenti enascuntur, & quidem ex altera tantum parte, Fide scil. Lex enim, à qua producitur Contritio, monstrat quidem *modum & normam bonorum operum*, ad quam tota nostra vita componenda sit; interim tamen *nec idoneum* facit hominem ad bene operandum, nec *ipsa bona opera* efficit, sed tantum *iram operatur*, Rom. 4. v. 15. id est, monstrato rigore suo, implendi que imperfectione nihil efficit, nisi ut homo de *desperatione* potius, quam de *studio bonorum operum* cogitet. Evangelium autem accedit, quod *fidei* gignit, *terrores illos mitigat, modumque implenda legis monstrat*, qui non est ex *nostris operibus*, sed ex *solo merito Christi* cuius obedientia nobis imputatur, proque nostra implementatione acceptatur; idque meritum fide ab hominibus apprehensum opera ipsorum nobilitat, ut licet ad legem, eiusque rigorem *omni modè perfectè* composita non sint, pro *perfectis* tamen habeantur. Vnde etsi nostris operibus nil quicquam nobis comparare queamus, nec ipsa rigori legis respondere possunt, ipsorum tamen observatio *non negligenda*, sed quam acutissime notanda, ut, quantum fieri potest, *ad implementationem legis*

contendamus, bonisq; operibus studeamus, I. Ob severissimum mandatum Dei, qui cum videat, totam humanam naturam ex lapsu aded corruptam esse, ut *omne figmentum cogitationum cordis eius tantummodo malum sit omnibus diebus*, Gen. 6. vers. 5. cap. 8. vers. 21. *non sit sufficiens cogitare aliquid à se quasi ex se*, 2. Cor. 3. v. 5. iam inde ab exordio statim miserix humanæ hortatus est homines, ut *sanctit. ut vitæ* operam det, Gen. 17. v. 1. Esa. 1. v. 16. Matth. 3. v. 8. cui mandato Dei morem gerere oportet omnes. II. Ad declarandum hominibus cor nostrū pœnitens. Deus quidem, qui *scrutatnr cor & probat renes*, Ier. cap. 11. v. 20. cap. 17. v. 10. Apoc. 2. v. 23. non indiget medijs eiusmodi quibus ipsi pœnitentia declaretur, cum omnia etiam occultissima præsentissimè intueatur: homines verò, qui iudicant tantum de eo, quod *sensibus* comprehendūt, de corde verè pœnitente iudicare non possunt, nisi *ex operibus*, cuius gratia novitati vitæ studendum, *ut hominibus Pœnitentiam nostram comprobemus*, Matth. 5. v. 16. III. Ad contestandam gratiarum actionem erga Deum, secundum illud Matth. 5. v. 16. Deus enim lenis est & misericors, ut etiam *insufficienciam* nostram reiicere nolit, sed, cum videt, nos, quantum in *infirmis* nostris est *viribus* præstare, id sibi gratum habet. Et ita ob plurimas alias causas, de quibus in loco de bonis operibus. Usurpantur autem sæpissimè *bona opera* pro ipsa Pœnitentiâ, scil. effectus pro sua causâ, 1. quia effectus nobis sunt notiores suâ causâ. 2. ut ad bona opera contententes, *insufficienciam* nostram agnoscamus; quicumque enim nondum conversus bonis operibus studere cupit, corde nondum contrito, vel nondum credenti, is frustraneum se sumere laborem deprehendit; *non enim sufficientes sumus cogitare aliquid ex nobis*, 2. Cor. 3. v. 5. 3. ut effectus appetentes etiam causæ anhelemus, sine qua nullus datur.

XV. Sequuntur tandem ADIVNCTA, quorum primū est LOCUS, ubi porrigatur, aut acceptetur Pœnitentia, qui nō est *definitus ac determinatus* ad certum aliquem terminum; Non enim, sicut Deus in V. T. populo Israel mandaverat, *ut tribus vicibus, in singulos annos coram Domino omne masculinum appareret in definito aliquo loco*, Exod. 23. v. 14. 17. cap. 34. v. 23. ita

ita & certum quendam locum destinavit, ubi remissionem peccatorum & respicientiam ab ipso consequi quilibet necesse haberet: sed ut *ubique terrarum presens est*, quod testatur Ier. 23. v. 23. 24. Esa. 66. v. 1. ita etiam *ubique terrarum donum & gratiam respicientia largiri potest & vult*, quod probant I. dicta Scripturæ; Act. 10. v. 34. dicit Paulus: *in veritate comperi quoniam non est personarum acceptor Deus, sed in omni gente, qui timet Deum, & operatur iustitiam, acceptus est illi.* Marc. 16. v. 15. II. Analogia Fidei. Suprà probatum est, saluum fieri neminem posse, nisi qui de peccatis suis doleat, eademque sibi propter meritum Christi sufficientissimum remitti credat: jam autem Deus *ubiq; locorum gratia sua salvare paratus est.* III. Exempla. Paulus conversus est in *Vico*, qui dicitur *rectus*, Act. 9. v. 11. Æthiops Eunuchus Præfectus Candaces reginæ Æthiopum *in via*, quæ erat *deserta*, Act. 8. v. 26. latro *in cruce*, Luc. 23. v. 42. Ita conversi sunt *Romani, Corinthii, Ephesi & infiniti alii*, quisque *intra suos fines*, ita ut verbum Evangelij *pervenerit in univ. sum mundum, fructificaverit, & creverit.* Col. 1. v. 6.

XVI. Secundum adjunctum est **TEMPVS**, quo Pœnitentia est agenda. Ut autem *locus* definitus non datur, in quo & non in alio Deus Pœnitentiam consequendam demandarit: ita certum quoq; eidem *Tempus* non destinavit, sed *omni tempore & omni momento* Pœnitentia est agenda, cujus causæ sunt I. universalitas naturæ humanæ corruptæ, quæ facit, ut certum tempus definiri non possit, quo exploranda sint peccata hominum, qui & quot peccato sint infecti, sed omnes in univ. sum peccato contaminati sunt. Vnde sic argumentamur: *Tunc agenda est Pœnitentia, quando peccatur, sed omnis homo quotidie & semper peccat.* Gen. 6. v. 5. c. 8. v. 21. Ergo *semper agenda est Pœnitentia.* II. Vitæ nostræ fragilitas & fugacitas, moriendique necessitas. Vnde ita: *Tunc agenda est Pœnitentia, quando ad mortem accingendi sumus. Sed omnib; momentis hoc fieri debet, quia mori cogimur omnes.* Pf. 39. v. 6. Gen. 3. v. 19. Pf. 89. v. 49. 1. Cor. 15. v. 22. Hebr. 9. v. 27. III. Hora mortis incognita. Hunc in modum: *Cuiuscunque hora mortis sua est incognita, illi omni tempore agenda est Pœnitentia.*

penitentia. Atqui omnibus hominibus hora est incognita. Ergo. Con-
sequentia probatur, quia per Penitentiam præparamus nos ad
mortem; atqui ad id, quod nos latet, certum tamen est, sub-
inde nos paramus. Minorem probant I. dicta Scriptura,
Ecclef. 9. v. 12. Matth. 24. v. 42. 44. 2. Parabola, Matth. 24.
v. 45. de seruo fideli, &c. 3. Exempla, Abneri, 2. Sam. 3. v. 27.
Ishobab, 2. Sam. 4. vers. 6. Amnon, 1. Sam. 14. v. 29. filii vidua,
2. Reg. 4. v. 20. & multorum aliorum. IV. Extremi iudicii
mortem secuturi severitas, post mortem enim nulla dabitur
Pœnitentia, sed extremum iudicium omnes à fine suo judi-
cabit, qui in peccatis finem vitæ sine omni Pœnitentia fece-
runt, ij procul dubio in æternum peribunt, qui verò debito
cum dolore, firmaq; Fide in Christum ex his terris abierunt,
ij certissimè sanctorum Angelorum cœlestem Paradisum in-
habitantium socij & consortes erunt. Vnde æternæ damna-
tionis horribilitas, vitæ quæ beatæ jucunditas ad assiduam
Pœnitentiam, & cautam præparationem allicere nos meri-
tò debet. V. In extremo vitæ termino penitentiam agen-
tium raritas. Multi quidem sunt, qui diebus vitæ suæ prolu-
bitu uti, genioque, quò vocat, indulgere periculum non
ducunt, & Pœnitentiam in agone arripere præsumunt: ve-
rùm hi præter unicum illud latronis à Spiritu Sancto nota-
tum Exemplum non monstrabunt, innuente, paucos & pau-
cissimos esse, quos pari modo Deus beet. Et licet misericors sit Deus,
ut omnium misereri cupiat, in pertinaces tamen etiam iustus
& agnus est ultor, secundum illud Syr. 5. v. 6. Non ergò diffe-
renda deprecatio ad Dominum, ut peccata remittat & non diffe-
renda iustificatio usque ad mortem, Syrac. 18. v. 22. Accedunt
VI. hortationes Patrum; Hieron, in cap. 10. Matth. Ne se-
mel putemus ardorem fidei sufficere semper crux portanda est, ut
semper Christum amare doceamus. Idem Epist. 45. quia semper
peccamus, semper pœnitentiam agere & respicere debemus. Gre-
gor. in lib. 2. Reg. cap. 2. quia quotidie delinquimus quotidie ad
pœnitentia lamenta currâus. Ab hac nostra universali assertio-
ne dissentit Bellarminus, lib. 2. de Pœnit. cap. 9. dicens: Præ-
ceptum de Pœnitentia cum sit affirmativum, non obligat quo vis
tempore, sed solum certis temporibus, ut cum versamur in pericu-

to vita; cum accedendum est ad Confessionem, cum Deus peccatori inspiratione nos ad Pœnitentiâ invitât. Resp. 1. Contrarium hæcenus probatum est. 2. non semper cognitum est homini periculum vitæ. 3. distinguendum est inter pœnitentiâ renatorum quotidianam, & inter solennem seu specialem.

XVII. Errant hîc I. NOVATIANI, qui post Baptismum in peccata prolapsis Pœnitentiâ ac remissionem peccatorum in ministerio reliquam denegant, ut refert Eusebius lib. 6. cap. 43. Cypr. lib. 1. epist. 1. ad Cornelium pag. 2. August. lib. de hæres. ad Quod vult Deum hæres. 38. Et alij. Sicut eundem errorem statuit Cicero in Academicis quæstionibus lib. 3. ut refert Lactantius quæst. 3 1. qui asserit, eos, qui semel à via iustitiæ, & virtutis aberrâssent, nunquam pœnitendo corrigens errorem posse, neque modum esse sive à naturâ, sive ab ipso nature auctore institutum, quo malè antea acta vita resarciri temeritas queat. Quæ quidem hæresis in Concilio Romano celeberrimo iam dudum damnata est, cuius contrarium etiam nos tenemus firmissimè. I. Si nulla post Baptismum lapsis Pœnitentiâ est reliqua, tunc Deus frustra ubique per Prophetas & Apostolos mandavit Pœnitentiâ, Ier. 3. v. 12. Matth. 3. v. 2. Actor. 17. A. 30. At hoc de Deo dicere blasphemum est. Ergo nec illud. II. Quicumque se conversione peccatoris delectari testatur, pœnitentibusque remissionem peccatorum promittit, ille eo ipso peccatoribus pœnitentiâ reliquam esse docet. At prius illud facit Deus, Ezech. 33. v. 11. Malach. 3. v. 7. 1. Tim. 2. v. 4. 2. Pet. 3. v. 9. Matth. 18. v. 14. Ergo. III. Quicumque negat lapsis pœnitentiâ, ille negat misericordiam Dei, quia misericordia Dei in hoc cõsistit, ut recipiat lapsum in gratiam; misericordiæ enim obiectum est miser, non beatus; non est opus medico valentibus sed malè habentibus, Matth. cap. 9. v. 12. At negare misericordiam Dei, est S. Scripturæ contradicere, Psal. 103. v. 8. Ioel. 2. v. 13. Esa. 49. v. 15. c. 54. v. 7. Ier. 31. v. 20. Of. 11. v. 8. Ergo & illud. IV. Si nulla post Baptismum lapsis est residua Pœnitentiâ, irritum & frustraneum erit ministerium verbi; ideo enim Apostoli & omnes ministri mittuntur à Deo, ut lapsos per Pœnitentiâ in viam salutis

24 Disputatio Theologica,

salutis reducant, Ier. 1. v. 10. Marc. 16. v. 15. Act. 9. v. 6. 1. Cor. 3. v. 5. jam verò si nulli lapsò locus concederetur ad Pœnitentiam, frustrà ipsa annũciaretur, sicut frustrà liberatio ostenderetur ei, qui se liberari nunquam posse sciret. Nec quicquã proficit exceptio quorundam Catharòrum, qui ab alijs dissentientes peccata distinguunt in graviora, & leviora seu quotidiana; quorum illa nunquam remitti, hæc verò ab Ecclesiæ ministro concedi posse statuunt: cum promissiones de remissione peccatorum, & invitationes ad Pœnitentiam sint universales, nec ullis vel *Quantitatis* vel *Qualitatis* circumstantijs, ob quas peccata remitti non possint, limitatæ. V. Favent sententiæ nostræ Exempla plurimum enormium peccatorum, qui nihilominus per Pœnitentiam remissionem peccatorum, non obstante ipsòrum gravitate, consecuti sunt Aaron *Idololatra*, Exod. 32. Petrus *abnegans*, Matth. 26. David, *adulter*, 2. Sam. 12. Paulus *persecutor*, Act. 9. 1. Tim. 1. *Latro sceleratissimus*, Luc. 23. & plures alij, ut ita fores Pœnitentiæ omnibus pateant. Rationes afferunt adversarii, I. Heb. 6. v. 4. *Impossibile est, eos, qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum cœlestis, & participes facti sunt Spiritus S. & c. rursus renovari ad Pœnitentiam.* Resp. Variant Interpretes in explicatione huius dicti, quidam enim intelligunt de Pœnitentia, quæ futura sit post hanc vitam: quidam de *iteratione* Baptisimi: quidam verò de peccato in Spiritum S. quorum sententia commodissima, cum quæ hoc loco de dicti huius subjecto enunciantur prædicata, alibi de peccato in Spiritum S. enunciata legantur. I. enim ipse Christus peccatum in Spiritum S. dicit esse irremissibile, Matth. 12. v. 31. Marc. 3. v. 29. quia 2. versatur circa *verbum & veritatem Dei*, h. e. articulos fidei cardinales & fundamentales; 3. circa *doctrinam agnitam*. 4. *plena mentis scientia*. 5. *non ex infirmitate vel metu aliquo, sed ex destinata malitia, & contra conscientie, ac internum Spiritus S. testimonium*. 6. *animo indurato*. 7. *cum reiectione omnium, à Deo, ad salutem ordinatorum mediatorum*; Quæ conditiones cum de huius dicti subjecto prædicentur, rectè inde inferitur, subiectum esse peccatũ in Spiritum Sanctum. II. Ioel. c. 2. v. 14. *Quis scit, an vertat se Deus & pœniteat eum, & relinquat*

quat

quat post se benedictionem. Et Ion. 3. v. 9. *Quis scit, si convertatur, & pœniteat Deum, Aët. 8. v. 22. roga Deum, si forte remittatur tibi hac cogitatio cordis tui.* In quibus locis Novatiani Scripturam *dubitative* loqui asserunt. Resp. 1. posito, non verò concessio, Scripturâ de Pœnitentia *dubitative* loqui, malè tamé inde, *omnimoda Pœnitentia negatio* inferretur, sed potius si non in universali, tamen in particulari eiusdem *positio* sequeretur. 2. quod citata loca *dubitative* videntur dicere, id *alia assertive & aperte* enunciant. 3. duo sunt, quæ Deus remittit & aufert, *culpa & pœna.* ILLAM Deus omnibus verè pœnitentibus *semper remittit*, non quidem, ut *non sit*, sed ut *non imputetur*, ut de remissione eius non sit dubitandum: HÆC verò est duplex, *æterna & temporalis*; ILLA itidem omnibus verè pœnitentibus *indubitato remittitur*: HÆC verò pœnitentibus aliquando imponitur & ad *castigationem* sui, & ad *exemplum* aliorum: ne enim accepta reconciliacione obliviscantur, *quanta sit abominatio peccati, & qua magnitudo ira Dei adversus peccatum, atque ita lapsus suos exterrant & parvifaciant, vel gratiam securitate nova & petulantia excutiant, & tandem ad vomitum revertantur, idèd subjiiciuntur post reconciliacionem vel communibus calamitatibus, vel peculiari- bus castigationibus paternis, ut hac commonefactione subinde magis accendatur & crescat in ipsis odium & derestatio peccati, fides sollicitè curans, timor Dei.* 4. quæ ergò allegata loca *dubitative* videntur dicere, de remissione *temporalium castigationum* intelligenda sunt III. Heb. 12. v. 17. *Esau non invenit locum pœnitentia.* Resp. 1. non egit Esau verè pœnitentiam; nam postquam benedictione excidit, fratri Iacobo *mortem* est minatus. Deplorant autem impij (quod & Esau fecit) suam sortem, non quòd scelerum ipsos pœniteat, aut quòd doleant, Deum improbitate ipsorum offensum, sed *pœnas reformidant, & interim nihilominus malè agere pergunt.* Tales (& meritò quidem) veniam non consequuntur. 2. Pœnitentiæ *vocula passivè* ibi accipitur, pro *Pœnitentia Isaaci.* Esau non invenit locum Pœnitentiæ, hoc est, *non potuit lachrymis ac precibus parentis animum permovere, ut benedictionem Iacobo collatam revocaret.* Quòd si vel maximè de Esavi

D . . . pœniten-

pœnitentia locus accipiatur, certum tamen est, eam non fuisse *veram & salutarem*: fuit Pœnitentia (ut ita loquar) *amissi, non admissi*. Quæ licet sententiæ alienæ non sint, posterior tamen contextui familiar est: cum Esau dicatur *cum lachrymis pœnitentiam inquisivisse*, quando scilicet cum ejulatu magno benedictionem à patre petijt, Gen. 27. v. 38. IV. *Soli Deo peccatorum remittendorum potestas reservanda est*. Resp. Distinguendum est inter potentiam *authenticam & ministerialem*. Prior soli Deo competit Marc. 2. v. 7. Posterior data est à Christo Apostolis & omnibus fidelibus ac finceris Ecclesiæ Ministris, Matth. 16. v. 19. I. Cor. 4. v. 1. V. *Deus constituitur mutabilis, si his, quibus fuerit iratus, ignoscet*. Resp. Deus ut in sua essentia, ita quoque in voluntate est immutabilis. Est autem voluntas Dei, *avertere mala à pœnitentibus, quæ ipsis locutus fuerat*, Ier. 26. v. 3. 13. *ut omnis, qui videt filium, & credit in eum, habeat vitam æternam*, Ioh. 6. v. 40. Hæc voluntas est *perpetua & non mutatur*, sed cum mutari videtur, in hominibus fit mutatio.

XVIII. Errant II. CALVINIANI, statuentes I. *Vocem Pœnitentiæ huc non quadrare, potiusq; conversionis & respicientiæ vocabulum substituendum esse*; Ita enim Vrsinus Explic. Catech. part. 3. quæst. 90. *Pœnitentia dicitur vel à pœnitet, vel à pœna, quod dolor in pœnitentia sit quasi pœna: vel, ut Erasmus putat, à ponè tenendo, quasi pœnitere sit posterius consilium tenere, seu intelligere post factum. Undecunque sit, pœnitentia nomen obscurius est nomine conversionis; nam Pœnitentia non complectitur totum, terminum videlicet à Quo, & ad Quem, sed tantum significat dolorem post peccatum. Conversio autem totum complectitur, ut quæ addit mutationem, quam inchoatio in vera fide sequitur. Deinde latius patet nomen Pœnitentiæ, quam Conversionis, nam Conversio tantum dicitur de piis, pœnitentia de impiis etiam dicitur. Hæc Vrsinus. Ex quibus apparet, rejicere Calvinianos Pœnitentiæ vocabulum in hoc negotio, utpote *latius, substituereq; Conversionis vocem, utpote adæquatam*. Sed respondemus 1. frustra illos subtiles esse, & nodum in scirpo quarere, cum de *vocibus* litigandum non sit, ubi de *re* eiusque *veritate* constat. 2. falsa ipsos niti hypothesi, ac si*

Conver-

Conversio & Pœnitentia ad *solos pios*, non verò ad *impios* quoque extendenda sit; distinguimus enim inter *Pœnitentiam veram ac salutarem*, quæ pro tota sumitur, *Contritione & Fide* constante, estque in *solis pijs & fidelibus*, & inter *falsam ac infrugiferam*, quæ alterâ tantùm parte, *Contritione* scil. constat, & non tam in *pios*, quàm in *impios* Cainum, Iudam, &c. cadit. 3. falsum esse *Pœnitentiam non complecti totum*, terminum videlic. à *Quo* & ad *Quem*, cum supra thes. 3. ostensum sit, vocabulum *Pœnitentia* sumi vel pro parte, & sic non includere terminum ad *Quem*, vel pro toto, & sic utrunque comprehendere, ut Matth. 3. v. 8. *facite fructus dignos pœnitentiâ*. Vbi notandum, Ioannem intelligere & mandare *fructus salutaris Pœnitentia*, quales esse sine *Fide*, termino ad *Quem*, non possunt, Rom. 14. v. 25. Heb. 11. v. 6. per *Pœnitentiam* ergò eam intelligit, quæ coniunctam habet *fidem*. Matth. 3. v. 11. iterum dicit Iohannes: *ego baptizo vos in aqua in pœnitentiam*. Vbi per pœnitentiam non potest intelligi ea, quæ est *sine fide*, cum Paulus, Act. 19. v. 4. apertè testetur, *Ioannem baptizasse populum baptismo pœnitentiæ, dicentem, ut crederent in eum, qui post eum venturus esset*. Et sic pluribus in locis. Nec obstant dicta Marc. 1. v. 15. Luc. 24. v. 47. Act. 2. v. 38. cap. 20. v. 21. Matth. 27. v. 3. Concedimus enim ultrò, ibi *Pœnitentiæ* vocabulum sumi pro *priore tantùm parte*, juxta Theologorum regulam, non tamen inde à particularibus ad universale licet procedere. 4. falsum item esse *vocem Pœnitentiæ* latius patere, quàm *Conversionis*, cum contrarium è S. literis probari possit, quòd nempe *Pœnitentia* & *conversio* tam *pijs*, quàm *impijs* tribuantur: quin imò quòd *Conversio* dicatur *omnis mutatio* tum in Theologia, tum in quotidiano sermone. 5. *Conversio* potius dicit tantùm *terminum à Quo*, cum ille dicatur verti & converti, *qui ab incepto suo desistit*. 6. Et licet connotare dicatur terminum ad *Quem*, illum tamen notat *indefinitum*, non *definitum*, quod est in *Pœnitentia*.

XIX. II. *Negant Pœnitentiam*, licet *alio*, quàm *Novatiani modo*; Vt enim hi lapsos post *Baptismum* redire posse negant: ita *Calviniani electos Dei filios* verè pœnitentes & *semel renatos ac sanctificatos Spiritum Sanctum amittere posse negant*.

gant, atque ita renatos penitentiâ opus non habere contendunt, ut statuit Pareus Comm. in cap. 5. Rom. pag. 455. & alij Calviniani, cum quibus consentiunt & Anabaptistæ, contra quos adducimus I. I. Cor. 10. v. 12. *qui se existimat stare, videat, ne cadat.* In quo dicto notandum 1. intelligi casum non externum, non Physicum, non corporis, non fortuna, sed internum, anima & spiritualem, eumque non partialem, & temporalem, sed totalem & finalem, cum is hîc casus intelligatur, quo olim Israelita ceciderunt; at multi eorum aeternum perierunt. 2. subiectum huius loci esse non hypocritas (ut quidam voculâ doxên decepti arguere forsân possent) sed fideles & verè stantes I. quia illi in hoc versu intelliguntur, ad quorum admonitionem v. 11. hæc scripta sunt; At scripta sunt in admonitionem totius Corinthiacæ Ecclesiæ, in qua, tam verè stantes, quàm stare se existimantes, & lapsi, manifestè comprehendebantur. Ergò. 2. quia illi hîc intelliguntur, quibus fidelis est Deus; quos non patitur renari supra id, quod possunt; quibusq; exitum tandem præstat felicem, ut possint sustinere. At tales sunt electi. Ergò illi hîc intelliguntur. 3. ipsâ versiculi huius verba explicationem aliam non patiuntur: *Qui enim debet videre, ne cadat, ille certè stat,* aliàs frustranea esset admonitio. *Fideles, & hic orthodoxos Corinthij debent cavere, ne cadant.* Ergò possunt cadere, casu interno, spirituali, totali & finali. II. Rom. 11. v. 20. 21. *Tu fide stas, noli superbè de te sentire, sed time, si enim Deus naturalibus ramis non pepercit, ne forè nec tibi parcat.* Ex quo argumentamur: *Quicumque moneantur, ut caveant, ne gratia, in qua stant, excidant, y gratia illa possunt excidere:* aliàs vana esset admonitio. *At Paulus renatos in his verbis admonet ut caveant, ne gratiâ excidant.* Sequitur ergò, impossibile non esse, ut electi Dei filii gratia excidant. III. Phil. 2. v. 12. *Cum metu & tremore operamini vestram salutem.* Notandum 1. subiectum hujus testimonij esse Philippenses sanctos cap. 1. v. 1. *charissimos, c. 2. v. 12. obediētes, eod. inscriptos libro vita, cap. 4. v. 3.* ergò renatos & in gratia constitutos. 2. Apostolum non loqui tantum secundum iudicium Christianæ charitatis, quæ semper optima sperare debet, sed illos verè electos esse arguere aut ex causis, aut ex effectis. 3. timo-

rema

rem & tremorem intelligi non *servilem*, sed *filialem*, coniunctum cum metu & periculo exheredationis. 4. cupere Paulum carnalis securitatis veternum nobis excutere. Ex quibus tale resultat argumentum: *Quicumq; cum timore & tremore salutem suam operari iubetur, ille salute sua excidere potest. Omnes sancti salutem suam cum timore & tremore operari iubentur. Ergo eadem excidere possunt.* IV. Apoc. 3. v. 11. *Tene, quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam. Per coronam intelligitur non ministerium, sed vita aeterna; dicitur enim corona vite.* Apoc. 2. v. 10. *corona iusticiae* 2. Tim. 4. v. 8. *Vnde sic: Quicumque non retinent dona semel concessa, ii possunt corona vita spoliari. At multi non retinent dona semel concessa, & inchoative possessa. Ergo. Minor patet exemplis Protoplastorum, Gen. 3. *Santis, 1. Sam. 9. v. 2. c. 10. v. 6. 17. c. 16. v. 14. Iudae, Luc. 22. v. 30. Petri, Luc. 22. v. 57. & plurimorum aliorum.* V. A natura decreti electionis & reprobationis: *Nullum est adeo absolutum electionis vel reprobationis decretum de hominibus in tempore per media ad salutem deducendi, ut in gratia constituti ab eadem excidere, vel extra gratiam positi ad ipsam redire non possint. Ergo nec in tempore homines ita fataliter & absolute in gratiam collocantur, ut eam nunquam excidere possint.* Consequentia est optima; quia inter decretum ab aeterno, & eius in tempore executionem exactissima est harmonia. Antecedens probatur, quia decretum de hominibus in tempore salvandis semper est *hypotheticum*, cum *conditione fidei in meritum Christi.* Ephes. c. 1. v. 4. 2. Tim. 1. v. 9. Ioan. 6. v. 40. Iac. 2. v. 5. VI. A deletionem e libro Vitae. Exod. 32. v. 33. *qui peccaverit mihi, delebo eum de libro meo.* Psal. 69. v. 29. *deleantur de libro viventium & cum iustis non scribantur.* Apoc. 3. v. 5. *qui vicerit, non delebo nomen eius de libro vitae.* cap. 2. v. 19. *si quis diminuerit de verbis libri Prophetiae huius, auferet Deus partem eius de libro Vitae.* Per librum Vitae intelligitur aeternum illud Dei decretum, quo gratia salvare decrevit illos omnes, qui in Christum erant credituri. Vnde argumentamur: *Quicumque e libro vitae, cum sit inscriptus, potest deleri, ille potest excidere gratia posito enim effectu, ponitur eiusdem causa. At qui peccat Deo, Exod. 32. iniuriam Christi, Psal. 69. qui diminuerit de verbis libri Prophetiae**

Ioannis

Ioannitica, Apoc. 22. non tantum possunt, sed ipso actu delebuntur è libro vite. Ergò possunt etiam excidere gratia Dei. VII. Ab absurdis inde resultantibus; sequeretur enim, omnes admonitiones & comminationes in Sacris à Spiritu S. adeo seriò repetitas esse de nihilo & frustraneas: Dicunt Calviniani: Dehortationes illas & pramonitiones ideo fieri, ut renati torpescentes excitentur. Resp. Est fallacia causæ totalis; admonentur enim renati, non solum ut in cursu pietatis alacrius pergant, verum etiam ne cadant, I. Cor. 10. v. 12. ne excindantur, Rom. 11. v. 22. ne coronam vitæ amittant. Apoc. 3. v. 11. Nulla item opus esset Pœnitentia, ut ab initio erroris ostensum; Quicumque enim iusti sunt, & manent, nec possunt fieri iniusti, si non indigent Pœnitentiâ. Matth. 9. v. 12. 13. Luc. 15. v. 7. Atqui electi, regenerati & semel iustificati etiam tunc, quando gravia adversus conscientiam designant peccata, secundum Calvinianorum hypotheses nihilominus actu electi & iustificati sunt. Ergò Pœnitentiâ opus non habet. Objiciunt Adversarii I. locum Matth. 24. v. 24. Surgent PseudoChristi & PseudoProphetae, & dabunt signa magna, & prodigia, ita ut in errorem inducantur, SI FIERI POSSET, etiam electi. Argumentantur: si electi non possunt seduci, sequitur, eos fidem & spiritum Sanctum nunquam posse amittere. At prius est, fide Christi: Ergò & posterius. Resp. I. ad antecedens negando; Quicumque enim admonentur, ut caveant sibi à seductione, si possunt seduci, aliàs supervacanea esset admonitio. At electi in hisce verbis, admonentur, v. 23. ut caveant sibi à seductione. Ergò. Item: propter quos abbreviantur dies, ne seducantur, illi possunt seduci, & Spiritum Sanctum finaliter amittere. At propter electos breviantur dies. Ergò illi possunt finaliter amittere Spiritum Sanctum. 2. Phrasis illa: si fieri posset: exponi potest de difficultate aliqua, cum impossibile in Sacris sæpè sit idem, quod difficile. Id verò etiam hoc in loco recipiendum esse, contextus docet, cum, ut jam ostensum, etiam electi, de quibus hîc Christus loquitur, seduci possint; Quicumque enim commonet electos, ut à seductione caveant, is hoc ipso innuit, non omnino impossibile esse, ut seducantur. At Christus monet electos. Ergò. 3. Posito, Phrasin: si fieri posset: explicandum esse de impossibilitate, sensus est, Anti-Christum suis præstigiis & fallacibus miraculis

raculis ultimis diebus tantopere seviturum, ut, si possibile esset, etiam electi seducerentur, id est, si fieri posset, ut Ecclesia Dei militans in terris penitus interiret, omnes electi seducerentur. 4. Causæ, quibus salus hominis intervertitur, sunt *duplices*, aliæ *primariæ & internæ*, ut neglectus mediorum salutis, incredulitas, &c. aliæ *secundariæ atque externæ*, ut hæreses in mundo vigentes, prava exempla, pollicitationes, &c. de his *posterioribus* loquitur Christus potissimum, quod electi, *si priores seductionis causas evitent, his seduci non possint*; vaticinatur enim de calamitatibus & persecutionibus extremi seculi. 5. Vocabulum (*possibile*) non refertur ad *Electos*, sed ad *conatus Pseudoprophetarum*, ut sit sententia: Non esse quidem (ob rationes è textu adductas) impossibile, ut cadant & seducantur etiam *electi*. Sed impossibile futurum Pseudoprophetis, ut suis falsis dogmatibus & miraculis ad defectionem *Electos* perducant: quandoquidem ita in Christo fundati sunt *Electi* per fidem, ut portæ inferorum adversus illos non prævaleant. Et, quia verè credentes alijs vident perspicaciùs, fit inde, ut electi facile falsa dogmata & falsa miracula à veris dijudicent: & hac ratione (& sic nequaquam absoluta aliqua impossibilitate) impossibile sit *ANTICHRISTO*, *Electos* vel in suos *Errores* pertrahere, vel pertractos, in ijsdem detinere. II. Obiiciunt Ioan. 10. v. 27. 28. *Oves mea vocem meam audiunt, & sequuntur me, & non rapiet eas quisquam è manu mea.* Resp. Loquitur dictum hoc de *externa vi*, quæ oves Christi, quandiu oves Christi manent, id est, *quandiu vocem eius audiunt, eumq; sequuntur*, nunquam è manu Christi rapiet. Est ergò dictum hoc à statu *alienum*; quæritur enim, an *peccatum* oves Christi separare possit ab ipso, ita ut per *peccatum* excidant gratia Dei, non per *externam aliquam vim*; quod idem III. respondendum est ad illud Rom. 8. v. 39. *nulla Creatura nos separare potest à dilectione Dei, quæ est in Christo Iesu.* IV. Proferunt locum Rom. 8. v. 30. *Quos prædestinavit, hos & vocavit, quos vocavit hos & iustificavit, quos iustificavit, hos & glorificavit.* Ex quo argumentantur: *Quicumque necessariò & absolutè glorificantur, y gratia Dei excidere non possunt. Omnes prædestinati necessariò & absolutè glorificantur. Ergo gratia Dei nulli possunt excidere*

videre. Minoris probationem sumunt ex verbis Paulinis. Respond. 1. *Scopus* Pauli in hoc capite non est docere vel de *absoluta vocatione nostra*, vel de *necessaria glorificatione*, sed intendit Apostolus tantum *variis calamitatibus pressos consolari*, ne *sub eis succumbant*, quod facit pluribus argumentis, inter alia verò etiam verbis allegatis; 2. quorum *Subiectum* sunt *electi, qui diligunt Deum*, v. 28. *qui iam ipso actu sunt in gratia Dei*. 3. *prædestinati dicuntur non ad salutem*, sed ad *calamitates & afflictiones*, quod patet ex vers. 29. ubi dicuntur *prædestinati, ut conformes fiant IMAGINI Christi, scilicet. imagini CRUCIS*. 4. Vnde committunt fallaciam causæ, putantes, *ideo electos glorificari, quia sint prædestinati*, cum tamen *ideo sint prædestinati, conformes fieri imagini, quia sunt glorificandi*. 5. Et si vel maxime locus hic (quod non negamus) de electione nostra explicandus esset, *ORDO tamen modò describeretur, quem Deus in electione nostra observat*. 1. enim est *πρόβουλος* Dei, quæ, ut in verbo ipsius revelata est, ante jacta mundi fundamenta proposuit omnes homines *gratis per fidem in Christum* salvare. 2. *πρόβουλος*, præscientia, quæ de Deo quidem non proprie, sed *ἀντιπρονοητικῶς* dicitur, cum Deus omnia præsentissime intueatur; dicitur verò *præscientia* respectu rerum futurarum. 3. *προβουλος* prædestinatio ad *συνμορφίαν* Christi, quæ est triplex, *crucis, gloria & iusticiæ*. 4. *vocatio*, nam extra cæterum vocatorum nulli sunt prædestinati. 5. *justificatio*, quæ nihil aliud est, quàm *executio temporalis prædestinationis ab æterno facta*. 6. *glorificatio*, quæ ultimus est electorum gradus in altera vita. Vt ita 6. dictum hoc *scopum* non attingat; quæstio enim est, *an, qui iam est in gratia Dei, postea verò graviter peccat, per PECCATA illa salutem suam intervertere, & ita gratia illa excidere possit*, nos affirmamus è v. 13. huius cap. 8. *si secundum carnem vixeritis, moriemini*. dictum verò, *CALAMITATES EXTERNAS hominem de gratia Dei statim deicere posse negant*. V. Objiçunt 1. Ioh. 3. v. 9. *Omnis, qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet, & non potest peccare, quoniam ex Deo est*. Ex hoc loco ita argumentantur: *Qui non potest peccare, ille non potest excidere gratia Dei; negata enim causâ, negatur effectus. Qui natus est ex Deo,*

non

non potest peccare. Ergò. Respond. 1. ad Maiorem limitando, qui ita non potest peccare, ut *absolutè & fataliter*, quasi vi aliqua ad bonum retrahatur, & à malo retrahatur, ille non potest excidere gratiâ Dei. 2. ad Minorem, Apostolus non dicit, electos, qui nati sunt ex Deo, ita *fataliter & absolutè* ad bonum protrahi, à malo verò arceri, ut non possint peccare, sed 3. notandum *subiectum* in hac propositione Apostolica, quod est, *qui natus est ex Deo, & semen eius habet in se*, id est, quicumque Spiritu Sancto est illuminatus, fidem in sese concepit, Deoq; adharet. 4. *prædicatum*: *is non potest peccare*, id est, cavet sibi à peccatis, ab jisq; abhorret, nec quandiu semen illud intra sese retinet, potest ex deliberato consilio & destinata malitia peccare, cum aliàs non omne etiam de iusto peccatum negari possit. Est ergò sensus huius dicti: qui natus est ex Deo, *quatenus & quandiu talis, & quandiu semen Dei in se habet*, ille per hanc genituram destinata malitia non peccat, quàm primum verò peccat, amittit hoc semen & spiritualement genituram, fidem scilicet gratiam, & Spiritum S.

XX. III. Pœnitentia *συνάξις* statuunt Spiritum S. Bucanus l. 30. Infit. p. 291. Quam tamen sententiam falsam esse probant. 1. Trita Theologorum regula: *opera divinitatis ad extra sunt indivisa*. 2. dicta Scripturæ, 1. Reg. 18. v. 36. 37. ubi Elias Deo opus Conversionis adscribit, Deo quidem non *συνάξις*, pro una tantum persona, sed *συνάξις* pro omnibus tribus; non enim solus pater aut filius est Deus Abraham, & Isaac, & Iacob, sed *omnes tres persona*. Ergò & omnes tres personæ convertunt cor hominis. Ier. 31. v. 18. quo loco Spiritum S. quoque intelligi patet ex Heb. 10. v. 15. ubi verba Prophetæ de Spiritu S. usurpantur. 3. quia Spiritus S. est causa principalis verbi, 2. Cor. 3. v. 3. Ergò & Pœnitentiæ. Causa enim mediorum est etiam causa finis. 4. Etiam Polanus Spiritum S. principalem causam esse statuit; dicit enim Syntag. Theol. lib. 6. cap. 37. *regenerationem fieri à Deo Patre, Filio & Spiritu S.* Regenerationis autem speciem facit Respiciantiam, unde quicquid enunciat de Genere omni *συνάξις*, id enunciat etiam de speciebus. Si verò quis *συνάξις* appellare velit omne id, quod vel essentialiter vel accidentaliter, principaliter,

E

ter,

ter, vel minùs principaliter ad actionem concurrat, nos à tanta ἀνυπολογία abstinendum esse iudicamus.

XXI. IV. *Contritionem partem Pœnitentiæ esse negant.* Vbi quidem ipsi Calviniani differunt inter se; negant enim hoc Beza vol. 1. fol. 238. & Bucan. lo. 30. quæst. 12. Contra verò affirmant Musculus in locis pag. 154. Keckherm. Syst. Theol. 1.3. c. ult. Aretius pag. 1. probl. 34. Trelcatius p. 324. & alij. Nos *Contritionem ad Pœnitentiã requiri* suprà th. 11. probavimus, ut rationes plures addere necesse non sit. Obiicit autem I. Beza, *si Contritio esset pars pœnitentiæ, res esset sue pte naturã salutifera. At hoc falsum est, quia propriè nihil, nisi mortem & desperationem parit, Ergo nec illud.* Resp. 1. ad propositionem, negando consequentiam, 1. quia quod inest *Toti*, id non statim omnibus & singulis partibus inest; non enim sequitur, homo ratiocinatur; Ergo & corpus, pes, manus, &c. ratiocinantur. 2. quin contrariũ potiùs non rarò accidit, ut sc. de *Toto* aliquid enunciatur, propter partem ipsius principalem, quod de altera parte prædicari non potest: sic homo vivit propter animam, & anima vivit, non sic etiam corpus, nisi per accidens & mediatè. 3. idquè maximè in Theologia accidit, ubi sapiùs aliquid salutare homini non est, nisi commodè & utiliter applicetur; sic passio & mors Christi homini salutare non sũnt, nisi homo sibi rectè applicet. 2. Ad Assumptionem, negando, est enim Contritio duplex, una *seculi*, quæ mortem operatur, altera *secundùm Deum*, quæ Pœnitentiã in salutem stabilem operatur, 2. Cor. 7. v. 10. illa salutaris non est, hæc verò salutifera, non quidem *per se*, sed propter accedentem fidem, nec tamen per accidens, acsi à Pœnitentiã & remissione peccatorum *abesse* posset. Rationem autem assumpti quod attinet, committitur ibi fallacia effecti, falsissimumque est, est enim legis effectus maximè accidentarius, *mortem & desperationem operari*, cum lex *in se*, sit *sancta, iusta & bona*, Rom. 7. v. 12. 1. Tim. 1. v. 8. quæ mortem, non operatur; qualis enim causa, talis & effectus; primitusque data erat hominibus, ut normam colendi Deum haberent, & per eam viverent; per *accidens* verò fit, ut mortem eandem non implentibus operetur. Et si enim terreat & mortificet con-

scientias.

ſcientias, quando mortem annunciat delinquentibus, non tamen desperationem operatur, niſi in hominibus lege malè utentibus. II. Objic. *Quod præcedit Pœnitentiam, non eſt pars pœnitentia. Contritio præcedit Pœnitentiam. Ergò. Minorem probant ex Act. 2. v. 37. 38. quia illis, qui iam compuncti erant, Petrus mandat Pœnitentiam agendam.* Reſp. 1. ad Maiorem, quæ abſolutè ita accepta vera non eſt, cum partes ordine nature, & sæpe etiam tempore priores ſint ſuo Toto. 2. ad Minorem, præcedit Contritio Pœnitentiam ordine nature generantis (ſi ita loqui licet) ut omnia componentia ſive partes præcedunt compositum ſive totum: non verò præcedit, ut aliquid à Pœnitentia diverſum. Probationem quod attinet, reſpondetur. 1. verſ. 38. intelligi Pœnitentiam completam, omnibusque numeris conſummatam, 2. ad Contritionem pertinet 1. agnitio peccatorum; deinde dolor de iſdem; & 3. abſtinentia ab illis. Hæc autem tria in vocabulo κατενόησαν, compuncti ſunt, v. 37. non continentur, ſed vix primum; audita enim concione Petri, præſentes commoti ſunt, 1. admirati ſunt doctrinam novam & nunquam antea auditam. 2. agnoverunt vitam ſuam contaminatam, ſeque hac ratione vitam æterna frui non poſſe, &c. 3. modo quarunt è Petro, quid ipſi faciendum ſit, quos Petrus ad dolorem de peccatis, abſtinentiam ab illis & fidem remittit, quod ex συναφείᾳ textûs claret. Si enim populus è Concione Petri Contritionem concepit, concepit etiam fidem; quia Petrus concionatus eſt populo Evangelium è Pſalmis & Prophetis, quod eſt cauſa fidei; ſi hoc, fruſtrà alligaſſet eos ad pœnitentiam & fidem in Chriſtum, tanquam rem iam ante conceptam & poſſeſſam, quod facit verſ. 38.

XXII. V. *Fidem partem Pœnitentiæ eſſe negant, Buchananus lib. de Pœnit. quæſt. 6. Calvinus lib. 3. Inſt. c. 3. ſect. 3. ſtatuunt enim, fidem præcedere pœnitentiam, hancq; ex illa naſci.* Polanus Syntagm. Theol. lib. 6. cap. 36. Et Diſp. tom. 2. diſp. 41. de Reſpiſc. th. 13. *fidem instrumentalem cauſam internam dicit; Vt enim ad Deum accedamus, oportet nos eſſe perſuaſos ex Evangelio, cum nobis in Chriſto propitium eſſe, ſecus tanquam ſeverum iudicem eum exhorrebimus, imò ut hoſtem averſabimur.* Sunt verò alij, qui contrà ſentiunt, fidemq; pœnitentiæ

E 2 via

via partem esse concedunt, ut Sohnius, Trelcatus, &c. Nos fidem pœnitentiæ partem esse suprà th. I I. demonstravimus, præter quas rationes probamus etiam I. dictis, Act. 10. 43. c. 13. v. 39. c. 15. v. 7. Phil. 3. v. 9. II. à generali fidei necessitate, sine qua *impossibile placere Deo*, Hebr. 11. v. 6. Rom. 14. v. 25. III. ab effectu eiusdem, quia *distinguit* Pœnitentiam salutarem à falsa & hypocrítica, sive à sola Contritione. IV. Ex ipsorummet Calvinianorū dissentietium Pœnitentiæ definitione; Calvinus definit *veram ad Deum vitam nostram Conversionem*; Hæc Conversio fit *vel operibus vel fide*; non illis, quia nulla opera ita sunt perfecta, ut ex se veram Conversionem operari possint. Ergò fit *fide*. Rationes Adversariorum sunt I. *fide Evangelii gratiam nemo amplecti potest, quin ex errore vita prioris in rectam viam se recipiat, & totum suum studium ad pœnitentiæ meditationem applicet.* Resp. 1. Confunditur fides *historica cum salvifica*; illa Pœnitentiam præcedit, hæc non. 2. Fallitur Calvinus, qui nos Pœnitentiam *Fide priorem esse* statuere autumat, cum *simul* sint, hacque absente, nec Pœnitentia *salutaris & vera esse* possit. 3. nulla ratio Consequentia: *gratia fide apprehendi non potest, nisi mutata vitâ prava in meliorem*; Ergò fides pœnitentiam præcedit. Contrarium potius sequitur mutationem scil. vitæ impiæ (quam illi Pœnitentiam, nos Contritionem vocamus) *Fide priorem esse*, quia hæc sine illa esse non potest. II. Objic. *Matth. 3. v. 2. Et cap. 4. v. 17. Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum Cœlorum, in quibus verbis respiscendi causam ab ipsa gratia & salutis promissione duci.* Calvinus ait, *perindeq. valere verba, ac si dicerent, quoniam appropinquavit regnum Cœlorum, ideo respiscite.* Resp. 1. Regnum Cœlorum sumitur variis modis, 1. pro beatorum statu post hanc vitam, Matth. 19. v. 24. Luc. 13. v. 29. 2. Pro publica Evangelii prædicatione, Matt. 13. v. 24. 44. 47. 52. 3. Pro Ecclesiæ renovatione, Matth. 3. v. 2. c. 4. v. 17. 4. Pro Ecclesia militante, Matth. 5. v. 19. &c. nusquam verò sumitur pro *fide*, ut Fegvernekinus in Enchir. Loc. Comm. Theol. ipse fatetur; Vt ita 2. Calvinus nihil concludat, atque à statu aberret, quando *causam pœnitentiæ ponit adventum regni cœlorum*, cum quæstio sit inter nos *de fide*. Hinc licet 3. verba

ba

ba illa posteriora respectu superiorum *causaliter* exponantur, fidem tamen à Pœnitentia, ut partem, *non solvunt*, sed 4. Ioannes & Christus verbis hisce idem dicere volunt, quod Paulus Act. 17. v. 30. *tempora quidem huius ignorantia dissimulans Deus, nunc annunciat hominibus, ut omnes ubique pœnitentiam agant*, id est, etsi omni tempore pœnitentiâ opus erat, nunc tamen maxime ea negligenda non est, quando apparuit gratia Dei salutifera omnibus hominibus, erudiens eos, ut abnegantes impietatem & secularia desideria, modeste & iuste & pie vivant in hoc seculo, Tit. 2. v. 11. 12. III. Objic. *Quod fidem sub Pœnitentia complectamur, pugnare id cum eo, quod Paulus Act. 20. v. 21. dicit, se Iudais ac gentibus testificatum in Deum, Pœnitentiam, & fidem in Iesum Christum, ubi Apostolus Pœnitentiam & Fidem, tanquam duo diversa coniungat.* Resp. 1. Iam sæpius responsum est, vocabulum Pœnitentiæ pro parte tantum sumi, quando fides adiungitur; hinc 2. Pœnitentia pro Contritione & Fides sunt diversa, sicut duæ partes unius totius à se invicem sunt diversa. 3. Quin potius, quando Spiritus Sanctus Pœnitentiæ Fidem adiungit, illud haud dubio subinuit, esse fidem potiore Pœnitentia partem, quæ abesse non possit. 4. particula *et*, non est separativa, sed copulativa, quæ non raro *ἐνυπόθεως* significationem habet, ut Act. 3. 19. c. 26. v. 20. Instat Calvinus: *Etsi Pœnitentia & Fides separari non possint, distingui tamen debere, quemadmodum sine spe Fides non est, & tamen fides & spes varia sunt.* Resp. 1. Concedimus omnino, distingui fidem à Pœnitentia, vel ut pars à Toto, vel ut pars à parte; esse verò eas toto cælo & genere diversas, id est, quod pernegamus. 2. inconveniens est simile de spe cum fide coniuncta, spes enim fidei nec addit, nec demit quicquam, sicut Fides Pœnitentiæ addit & demit complementum. 3. & quid multis? Calvinus ipse tandem sic concludit: *equidem nec me lateat, sub Pœnitentia nomine totam ad Deum conversionem comprehendî, cuius pars non postrema fides est.* IV. Objic. *Ninivitas prius credidisse, deinde prædicasse ieiunium, &c.* Ion. 3. v. 5. Respond. Fides, quæ præcessit Pœnitentiam Ninivitarum, fuit historicus tantum assensus, quo vera esse credebant, quæ à Iona prædicata fuerant; accedente verò etiam, per gra-

tiam Spiritus Sancti operantem, *assensu filiali & fiduciali*, ille confestim per *exercitia pietatis* sese exerere cepit.

XXIII. VI. *Partes Pœnitentiæ faciunt mortificationem carnis, seu veteris hominis, & vivificationem spiritus, sive novi hominis, ut Calvinus lib. 3. Inst. cap. 3. sect. 5. Beza vol. 1. f. 328. Polanus Syntag. Theol. lib. 6. cap. 37. Bucanus, & alii. Sunt tamen inter ipsos Calvinianos, qui aliter statuunt, ut Sohnius tom. 1. p. 185. ubi ita: Partes Pœnitentiæ alii duas esse dicunt, mortificationem & vivificationem: alii tres, contritionem, fidem, & novam obedientiam. Et hanc posteriorem partitionem ipse amplectitur, sicut & thesi præcedente 22. ostensum, alios rejicere, alios admittere Fidem partem Pœnitentiæ. Nos duas hæc partes partim rejicimus, partim admittimus. Hoc; si per mortificationem Contritio, seu dolor ex agnitis peccatis, & sensu judicij Dei conceptus: per vivificationem autem consolatio, quæ ex fide est, intelligatur, sicut docti quidam viri secundum regulam scripturæ rectè accipiunt. Illud; si per mortificationem veteris hominis nativæ nostræ corruptionis abolitio à Spiritu S. profecta, & sensim perficienda: per vivificationem verò novi hominis vis illa, quæ nostræ nativæ corruptionis abolitionem paulatim efficit, intelligatur, ut Polanus Disp. tom. 2. de Resipiscencia, th. 28. 29. explicat. Rationes nostræ sunt. I. dicta Scripturæ, in quibus Pœnitentiæ per Contritionem & Fidem exprimitur, de quibus actum th. 2. 1. 2. 2. II. Partes essentielles & propriæ toti soli debent convenire. Mortificatio carnis & vivificatio Spiritus non soli conveniunt Pœnitentiæ, quia & nova obedientiæ tribuuntur, teste Piscatore loco 24. th. 29. Ergò non sunt partes essentielles. Instat Polanus Syntagm. Theol. lib. 6. cap. 37. ita: Hæ partes rectè tribuuntur & regenerationi & resipiscencia, sed diverso sensu. Nam regenerationi tribuuntur actione, id est, ut actiones Dei mortificantis & vivificantis, sicut & regeneratio est actio Dei: resipiscencia verò passivè, id est, ut passiones hominis resipiscents, qui mortificatur & vivificatur. Respond. 1. Verum quidem est, mortificationem carnis seu veteris hominis, & vivificationem Spiritus, seu novi hominis esse passiones respectu hominis mortificati & vivificati, ut ex S. literis patet, Rom. 6. v. 6. cap. 7.*

cap. 7. v. 4. Eph. 3. v. 16. cap. 4. v. 22. 23. At in hoc partes regenerationis & pœnitentiæ differre, dicitur magis, quàm probatur, Ignorantem Elenchi namque committunt adversarii, dicentes, partes regenerationis sumi active, pœnitentiæ verò passive; sumitur enim mortificatio & vivificatio etiam in regeneratione passive respectu hominis regenerandi, active verò respectu Dei, sicut & in Pœnitentia, quod & ipse Polanus fatetur, dicens, regenerationi tribui active, id est, ut actiones Dei mortificantis & vivificantis: respicientiæ verò passive, id est, ut passiones hominis respicientis, quod equidem est distinguere aliquid, non καθ' αὐτὸ, ἀλλ' ὡς τὸ αὐτὸ. Est namque & Pœnitentia actio respectu Dei convertentis, Ier. 31. v. 18. Thren. 5. v. 21. 2. Tim. 2. v. 25. passio verò respectu hominis contriti & conversi. 2. nec pœnitentia (cum suis partibus) tantum est passio, ut nihil actionis contineat, cum respectu hominis quoad exter nam Pædagogiam etiam actio dici possit, quatenus nimirum homo actioni divinæ actuali contradicendi libidine & contumaci malitia non reluctatur, sed templum ingreditur, prædicatum verbum audit, historicè discit, historicè assentitur, carnem suam refranare, de peccatis suis dolere & gratiam divinam implorare incipit; Sicut & ipse Polanus actionem aliquam in homine concedit, dum mortificationem agnitione, confessione & contritione constare asserit, lib. 6. cap. 37. III. Ratio. Partes essentielles & constitutive suo Toto sunt prioræ. Mortificatio carnis, & vivificatio Spiritus pœnitentiæ sunt posteriores. Ergò non sunt eiusdem partes constitutive. Maior è Logicis manifesta est. Minor patet è Gal. 5. v. 16. Spiritu ambulate, & desideria carnis non perficietis. Vbi notandum 1. quid sit Spiritu ambulare, scil. vivere secundum nutum & ductum Spiritus Sancti, sive iuxta dictamen Evangelii, cuius terminus, scopus & fundamentum solus est Christus, 1. Cor. 3. v. 11. Eph. 2. v. 20. 2. quid sit desideria carnis non perficere, sc. mortificare carnem, reluctari pravis cupiditatibus, nec obedire carni mala suadenti, ut in sequentibus Paulus desideria illa explicat. 3. quomodo Paulus hæc duo coniungat, nimirum PRÆMITTIT ambulationem Spiritu, seu salutarem hominis conversionem, quæ continet Contritionem & Fidem (est enim mandatum Spiritus: pœnitentiam

*tentiam agite & credite Evangelio) deinde subiungit suppressio-
nem carnis, ne desideria eius perficiantur. Fundamenta ad-
versariorum sunt, Psal. 34. v. 15. Define à malo, & fac bonum.
Esa. 1. v. 9. Quiescite agere perverse, & discite facere bene. Et
huius generis plura. Resp. 1. Describitur in his & simili-
bus locis Pœnitentia non à priori, five partibus, vel causis
suis, sed à posteriori, scil. effectibus & fructibus, utpote nobis
notioribus. 2. effectus illi præsupponunt causas, cuicumque
enim mandatur studium bonorum operum, cuiq; idem curæ
est, is omnium maximè curâ adhibere tenetur, ut opera ipsius
sint bona, quod nulla ratione, nullove modo in sensu Evange-
lico continget, nisi per Fidem.*

XXIV. Errant III. PONTIFICII, statuentes;
I. Pœnitentiam (exteriorem scilicet, de interiore enim dicunt,
quòd sit virtus mentis) esse Sacramentum. Concil. Trident.
Sess. 14. can. 1. Bellar. lib. 1. de Pœn. cap. 9. 10. 11. Nos, præ-
missâ distinctione, negamus: Sumitur enim vocabulum Sa-
cramentum vel latè, vel strictè & propriè. LATÈ Sacramentum
dicitur ritus, qui habet mandatum Dei, & cui addita est promissio
gratiæ, & sic præter duo genuina, & propriè sic dicta, etiam
Pœnitentia & Oratio Sacramenta appellari possunt, ut doce-
tur art. 13. Apologiæ August. Confess. PROPRIÈ Sacra-
mentum est actio divinitus instituta, in qua sub visibilibus signis in-
visibilia dona nobis exhibentur & donantur. Illo modo Pœni-
tentiam Sacramentum dici posse concedimus; hoc verò nega-
mus; Rationes sunt I. Ad substantiam verè & propriè dicti Sa-
cramenti, requiritur non solum promissio gratiæ, quam Pœni-
tentia non denegamus, sed & externum visibile Elementum.
Pœnitentia non habet externum visibile Elementum. Ergò. Ma-
ior probatur 1. ex institutione & praxi verorum Sacramen-
torum, (ut Bellarminus quoque lib. 1. de Pœnit. cap. 11.
col. 1205. asserit) quæ omnium consensu sunt Sacramenta:
tum Baptismi, Matth. 3. v. 11. Ego baptizo vos, inquit Iohan-
nes, aquâ (en elementum visibile) in pœnitentiam (en prom-
issionem gratiæ) Matth. 28. v. 19. Marc. 1. v. 5. 8. 9. Luc. 3.
v. 16. Ioan. 3. v. 5. Act. 8. v. 38. Eph. 5. v. 26. tum Cœna Domi-
nica, Matth. 26. v. 26. 27. 28. 1. Cor. 11. v. 23, & seqq. accepit
panem,

panem & vinum (elementum) hic est sanguis meus, qui promul-
 tis effunditur in remissionem peccatorum (annexa gratiæ pro-
 missio) quod autem in una specie est essentialiale, id & in altera
 fit necesse est. 2. testimonio Patrum; Augustinus Sacra-
 menta vocat verba visibilia, invisibilis gratiæ visibilia signa: ac-
 cedat verbum ad elementum, & fit Sacramentum. Et pluribus
 alijs rationibus, de quibus in Loco de Sacramentis. Mino-
 rem probat experientia, quæ docet, etiam apud Pontificios in
 Pœnitentia nec aquam, nec vinum, nec ullam aliam visibilem
 substantiam adhiberi. Instant quidam pro Confessione pœniten-
 tis, quidam pro Absolutione, quidam pro manuum impositione
 Sacerdotis, eaque externum illud esse. Resp. 1. ipsos propria
 diffensiones refellunt; 2. actiones sunt hæc & ritus, non ele-
 menta, quæ sunt substantiæ: item Confessio pœnitentis, & abso-
 lutio Sacerdotis AVDIBILIA sunt, non VISIBILIA, quæ si perti-
 nerent ad essentiam Sacramenti, ita dicendum fuisset Augu-
 stino: accedat verbum ad verbum, & fit Sacramentum. Nec ob-
 stat Bellarminus, qui omne signum, quod aliquo externo sensu
 percipitur, visibile vocari dicit; cum vox VIDERE sumatur qui-
 dem aliquando metaphoricè pro COGNOSCERE, nunquam verò
 pro ALTERA sensus specie. Et licet Pontificij adhiberent ele-
 mentum, eo tamen Sacramentum genuinum non constitue-
 rent, cum non sufficiat elementum, sed idem à Deo mandatum
 cum annexa gratiæ. 4. Sacramentum tam quoad terrenum,
 quàm cœlesti INTEGRVM administratur à ministro, & INTE-
 GRVM quoque percipitur. At in Pœnitentia Confessio non con-
 fertur pœnitenti à ministro. Ergò. 5. In verò Sacramento neu-
 tra pars p. test. abesse, ut nihilominus Sacramentum permaneat.
 A Pœnitentia verò abesse potest Absolutio Sacerdotis. II. Nul-
 lum Sacramentum utriq; Testamento commune est. Pœni-
 tentia verò mandata est tam in V. quàm in N. Test. unde tot
 & tam frequentes in Vet. Test. adhortationes de Pœnitentia
 agenda, Ier. 3. v. 14. cap. 4. v. 1. Ios. 2. v. 12. & infinitis alijs
 in locis: sicut & Paulus asserit, Act. 26. v. 22. se nihil extra di-
 xisse, quàm ea, quæ Propheta locuti sunt, & Moses, qui verf. præ-
 cedente 22. Pœnitentiam omnibus hominibus annuntiaverat.
 Excipit Bellarminus; Virtutem Pœnitentiam fuisse in V. Test.

42 Disputatio Theologica,

non verò ut Sacramentum. Respond. I. negamus distinctionem inter Pœnitentiam, ut *virtutem mentis*, & inter eam, ut *Sacramentum*, utpote in S. literis non fundatam. 2. ipsimet Pontificij partes Pœnitentiæ ex V. Test. probare nituntur. Affirmationis adversariorum fundamenta generalia refutata sunt in Disquis. Theol. de Sacramentis in genere quaest. 7. pag. 38. seqq. in specie verò obijciunt I. Ioh. 20. v. 23. ubi dicunt, *extare ritum externum, & promissionem gratiæ.* Resp. Suprà ostensum est, non sufficere *promissionem gratiæ*, cum sic plura alia numeranda forent Sacramenta, sed requiritur & *elementum externum visibile à Christo institutum.* II. Obijciunt nobis Apologiam August. Confessionis, quæ *Pœnitentiã dicit Sacramentũ.* R. Idem indicatum, appellari Pœnitentiã *Sacramentum* in latiori significatione, ipsi si idem sentiant, nos non habebunt contrarios. III. Obijciunt. *Si aspersio aquæ cum verbo, Ego baptizo te, Sacramentum est, signum etiã Pœnitentiæ; quod peccator ostendit, dum absolutionem petit, cum verbo: Ego te absolvo: Sacramentum erit. At verum prius. Ergò & posterius.* Resp. I. Si omnia, quæ in Baptismo sunt, in Pœnitentiã reperiuntur, tunc conceditur consequentiã. At negatur illud. Ergò & hoc. Ratio assumpti, quia in Baptismo reperitur 1. *externum elementum*, 2. *verbum mandati*, 3. *verbum promissionis*, 4. *invisibilis gratiæ*, & 5. *actio*, aspersio sive intinctio, quæ singula in Pœnitentiã non reperiuntur. Vnde 2. committunt elenchum ab insufficiente enumeratione partium. IV. Objic. *Si potestas infidelibus peccata remittendi non sine sacramento quodam exercetur, nec potestas fidelibus peccata remittendi sine Sacramento aliquo exerceri debet. At verum prius. Ergò & posterius.* Resp. Negatur consequentiã, alia enim est ratio *adsciscendorũ* in corpus Ecclesiæ, alia verò jam *adscitorum*; nec tamen illis quoque, qui in gremio Ecclesiæ peccant, *sine Sacramento* remittuntur peccata, sed ex *federe primitus in Baptismo cum ipsis inito.*

XXV. II. Pœnitentiã esse secundam post naufragium tabulam, ut vocavit Hieron. epist. 8. & 47. in cap. 3. Etsi. Ambros. lib. ad virginem lapsam cap. 8. tom. I. p. 137. Tertull. lib. de Pœn. p. 553. Cuius quidem propositionis duplex dari potest

potest explicatio. Prior, quòd homo, qui per peccatum gratia Dei excidit, inq. grave periculum delapsus est pœnitentiam arripit, & ad rectam semitam redeat, quæ sententia rejicienda non est. Posterior, quòd homini è gratia Dei lapsò non liceat amplius redire ad fœdus cum Deo in Baptismo initum, sed Sacramentans Pœnitentiæ, hoc est, pœnales SATISFACTIONES arripienda sint, non secus ac ij, qui in mari naufragium patiuntur, proximam quamq. tabulam acceptant, eaq. portum petunt, remissis omnibus aliis, id quod Concil. Tridentinum asserit, quam sententiam nos falsam æstimamus, statuentes, homini lapsò ad Baptismi fœdus recurrendum esse. I. quia fœdus in Baptismo initum nunquam sit irritum, sed semper & in aeternum permanet, Gen. 17. v. 13. Esa. 54. v. 10. Of. 2. v. 19. 2. Tim. 2. v. 13. Esa. 55. v. 3. Ier. 33. v. 20. 25. Ezech. 16. v. 60. II. Patet idem ex vocabulo reverti, quod in S. literis, quando de Pœnitentiæ agitur, frequens est, notatq. terminum ad Quem, eum scil. a Quo revertens desciverat; non enim dici potest reverti ad locum aliquem, nisi qui iam antè ibi fuit, quod manifestè ostenditur Apoc. 2. v. 5. memor esto, unde excideris, & age Pœnitentiæ & prima opera fac. III. Ioh. 3. v. 3. 5. nisi quis renatus fuerit denò, non potest videre regnum Cœlorum. Ex quo sic argumentamur: Si lapsus non licet reverti ad fœdus cum Deo in Baptismo initum, tunc curvis post Baptismum peccanti necesse est rebaptizari, si modo regnum cœlorum possidere velit. At posterius ipsi etiam Pontificii negant. Ergò falsum est & prius. Consequentia propositio probatur, quia fide Christi renascentia semper opus est ad possessionem regni cœlorum. At secundum Pontificios renascentia prima lapsis non amplius est utilis. Ergò aliâ necess. rido indigent. IV. Etiam Sancti in V. Test. ad fœdus in Circumcisione cum Deo initum confugerunt, Ier. 14. v. 21. Ergò & nobis ad fœdus in Baptismo pactum, 1. Pet. 3. v. 22. recurrendum est. Objic. I. Heb. 6. v. 4. 5. 6. Impossibile est, eos, qui semel sunt illuminati, & prolapsi, rursus renovari ad Pœnitentiæ. Vbi Apostolum negare dicit Bellarminus, lapsos per Baptismum renovari posse. Resp. I. Sensus dicti Apostolici non est de quovis peccatore, sed tantum de peccante in Spiritum Sanctum, qui cum non tantum SCIENTER & VOLENTER agnitam veritatem

abneget; *abnegatam blasphemet*, & *blasphematam oppugnet*; sed & *omnia media quoque salutaris conversionis animo* **OB**
RATO abiciat & conculcet, mirum non est, si talis, iusto Dei
 iudicio, *propria sua culpa* reprobetur, ut supra th. 17. ostensum. 2. non negat Apostolus peccatori *renovationem tantum & recursum ad Baptismum*, sed in genere *omnem penitentiam*, ut ex mente Bellarmini *omnis penitentia esset frustranea*.
 II. Si *Baptismus valeat ad peccata non tantum praterita*, sed *etiam futura delenda*, sequi peccata prius deleri, quam fiant. Resp. In Baptismo consideranda sunt duo, *substantia & efficacia*. Substantia baptizato confertur *uno tantum tempore*, unoque *tantum absolvitur*: efficacia verò extendit se *ad tempus non tantum presens*, sed *etiam futurum*. Vnde licet omnibus peccatis medeatur, non tamen id *eo statim tempore* præstat, quo confertur, sed *commisso iam peccato*, quando baptizatus de eo dolet, fideque *foedus baptismale in animum revocat*, & apprehendit, tum *Baptismus id deler*, quod respectu *collationis Baptismi potest dici futurum*, respectu *operationis verò & efficacie prateritum*. Quod adeò absurdum non est, ut idem sæpius in natura, & quotidiano usu contingat.

XXVI. III. Voluntatem hominis Pœnitentia συνάτιον
constituunt, quod patet 1. ex verbis Thomæ 1. 2. quæst. 114. art. 6. *opus nostrum habet rationem meriti ex duobus*; primo *ex vi motionis divinæ*, & sic meretur aliquis de condigno; deinde *secundum quod procedit ex libero arbitrio*, & hinc meritum congrui; Idemque dicit alijs quoque in locis. 2. Ex Scoto, Occamo, & alijs, qui hominem ex puris naturalibus Deum super omnia diligere posse disputant. 3. Ex verbis Bellarmini lib. 2. de Pœnit. cap. 2. Propos. 2. *qui Contritionem dicit esse actionem liberam*. lib. 6. de grat. & lib. arbit. cap. 10. col. 901. *Ipsum credere, quod est opus Dei, iubet Dominus, ut ipsi operemur, ac per hoc iubet, ut Deo in hoc opere cooperemur*. Vnde apparet, ita tuere ipsos tum manifestè, tum consequenter, **VOLUNTATEM hominis in Pœnitentia COOPERARI**. Nos contra hominis voluntatem in Conversione sua *merè passivè* se habere statui-
 mus, I. Rationibus, quibus opus Conversionis *soli Deo* attribuitur, Deut. 29. v. 3. 4. Ezech. 36. v. 26. 2. Cor. 3. v. 5. Phil. 2.

v. 13. de quibus suprâ th. 5. II. *Quicumque per peccatum ita est corruptus, ut omne figmentum cordis ipsius tantummodo malum sit omnibus diebus; bonum, quod vult, non agit, malum vero quod non vult, operatur; cui Spiritus Dei stultitia est; cuius opposita inimicitia adversus Deum; qui mortuus est in peccatis, illius vires ad bonum opus perficiendum in spiritualibus nullæ sunt.* Atqui omnis homo ita corruptus est, ut omne figmentum cordis ipsius tantum sit malum, Gen. 6. v. 5. c. 8. v. 21. bonum, quod vult, non agit, malum vero quod non vult, operatur Rom. 7. v. 19. ei Spiritus Dei stultitia est, I. Cor. 2. v. 14. eius opposita inimicitia est adversus Deum, Rom. 8. v. 7. mortuus est in peccatis, Eph. 2. v. 1. Ergo vires illius ad bonum opus perficiendum in spiritualibus nullæ sunt. III. *Quodcumque verbis describitur passivis, illud se mere habet passive.* Conversio in homine verbis describitur passivis; dicitur enim percussio cordis, 2. Sam. 24. v. 10. scissio cordis, Ioel. 2. v. 13. infixio sagittarum Domini, Ps. 38. v. 3. &c. Ergo. Objic. I. *si vires hominis non cooperentur Deo, frustra præcipi hominibus ut ad Deum se convertant.* Resp. I. A præcepto divino ad nostrum posse non valet consequentia; multa enim imò plurima Iure mandat nobis Deus, quæ in nostris viribus non sunt; sicut enim is, qui alicui centum florenos concedidit (quocumque modo illos etiam perdidit) Iure optimo semper potest repetere: ita Deus Opt. Max. Iure optimo exigere & repetere potest ab homine etiam post lapsum omne id, quod ante lapsum ipsi concedidit, quocumque modo id etiam in lapsu decoquendo & dilapidando perdidit. 2. Nec tamen iniquus aut iniustus est Deus, qui rem impossibilem à nobis exigat, cum id saltem requirat, quod de iure ipsi debemus, cuiusque præstandi impossibilitatem ipsimet nobis contraximus. Et ut fervus, quem herus peregrè mittat, is verò data opera in via se lædat, ut iussa herilia exequi non possit, mandatis & legibus herilibus se non liberaret, sed nihilominus domino suo obligatus esset: ita Deus hominibus, cum adhuc vires obediendi essent integræ, mandata dedit, quorum expediendorum impotentiam ipsi sibi confecerunt, unde mandatis illis soluti non sunt, Deusque merito imò requirit ab ipsis, quod ei optimo jure debent. 3. Exi-

git autem Deus id à nobis *impotentibus*, ut in *humilitate* perseveremus; *impotentiam* nostram agnoscamus; atque *aditorem* quaramus. 4. dantur etiam actus quidam *Padagogici*, Conversionem nostram præcedentes, qui *in nostris sunt viribus*, ideoque à nobis requiruntur. II. Si omnis cooperatio viribus humanis adimatur, introduci absolutum decretum. Resp. 1. Negatur Consequentia; dantur enim aliquot actus in Conversione nostra: *auditus externus verbi*; *assensus historicus*; *peccati recordatio*; *agnitio*; *detestatio*; *ira divina timor*. *Conscientia horror & dolor*; *Fides iustificans in Christum*, seu *filialis fiducia*, &c. Priores sunt aliquo modo in viribus humanis; Posterioriores verò, inter quos est *Pœnitentia*, seu *salutaris hominis conversio*, nullo modo hominum viribus, sed *gratia Spiritus Sancti operanti* sunt adscribendi. 2. Absolutum decretum est *sine omni conditione & intuitu fidei in Christum*, sed cum *fatali necessitate coniunctum*, ut *convertatur homo, velit*; nolit: Deus verò non ita convertit homines, sed *cum conditione fidei in Christum*, si oblatam gratiam non excutiant, nec Spiritui Sancto resistent.

XXVII. IV. *Fidem in Christum salutaris Pœnitentia partem esse negant*: imò Concil. Trident. *damnat eos, qui fidem partem Pœnitentia esse commendunt*: eandemque Bellarminus, ut *prorsus non Catholicam, & figmentum Lutheranum rescit*. I. 1. de Pœnit. c. 2. 19. &c. Quem quidem errorem Pontificij *communem* habent cum Calvinianis quibusdam, de quo supra th. 22. & II. ubi fundamenra tum nostra exposita & firmata, tum adversariorum diruta & destructa.

XXVIII. V. *Partes Pœnitentia statuunt tres*; CONTRITIONEM CORDIS, CONFSSIONEM ORIS, & SATISFACTIONEM OPERIS. Concil. Trident. Sess. 4. c. 3. *Alter verò sententibus anathema dicit, cum actus hi ad plenā & perfectam remissionem peccatorum pertineant*, Sess. 14. c. 4. *Athæc sententia falsa & erronea est*. I. Quia in S. literis huius nullum habemus *mandatum*, nullum *exemplum* ullius, qui ad mentem Pontificiorum Pœnitentiam instituerit suam. II. prima & secunda pars etsi in verè quoque pœnitentibus reperiantur, non tamen eo, quem adversarij urgent & desiderant, *sensu*:
fatis-

satisfactio verò operis omnino reicitur, ut in sequentibus paterebit. III. A Scriptura alienum est, propria dispositioni & actibus humanis vim aliquam efficienda remissionis peccatorum tribuere. Nec obstat, quòd actiones illas in pœnitente à verbo Absolutionis formari, & vim suam accipere putat Bellarminus; cum enim sine Scriptura dicat, eadem id facilitate rejici potest, qua asseritur: item non simpliciter Absolutio ministri à peccatis liberat & absolvit; cum alias quovis, etiam hypocrita & sceleratissimus, absolutionem & remissionem peccatorum comparare, & vel argento aurové redimere possit, sed potestas illa jam antè Ioh. 20. v. 23. limitata & restricta est, Matth. 10. v. 11. in quamcunque civitatem aut castellum intraveritis, interrogate, quis in ea dignus sit, & ibi manete, donec exeatis. Si autem discipulis corporalem cohabitationem indignis non licuit tribuere, multò minùs spiritualia dona indignis conferre licebit. IV. Scriptura exempla monstrat eorum, in quibus iras hæ partes invēta fuerunt, qui tamen salvari pœnitentiâ caruerunt. Cain de fratricidio suo doluit, idem Deo ipsi confessus est, multam quoque exilij sibi ipsi imposuit, Gen. 4. v. 13. 16. Iudas de prodicione sua doluit, ipsis Pontificibus delictum confessus est, multavit se non tantum 30. argenteis, sed & vitam, Matth. 27. v. 3. 4. 5. neuter tamen horum remissionem peccatorum hac sua pœnitentia consecutus est, Matth. 26. v. 24. Psalm. 69. v. 25. 26. Actor. 1. v. 20. Si verò objiciant adversarij, obfusse illis desperationem, proprio semet jugulant gladio, conceduntque, licet quis iras has pœnitentiæ partes observet, fide verò careat (cujus absentia desperabundos reddit,) illum remissionem peccatorum non consequi, quod & nos non negamus. V. Sunt inter ipsos Pontificios aliqui, qui aliter sentiunt. Durandus in 4. d. 16. q. 1. Solam Confessionem dicit esse Pœnitentiæ partem. Canonum & decretorum Iuris Canonici compiler dist. 1. de Pœnit. causa 33. q. 3. can. 33. 34. non nisi contritionem Pœnitentiæ partem esse probat. Quin & ipse Bellarminus lib. 1. de Pœnit. cap. 20. scribit, extra Sacramentum facile fieri posse, ut sine confessione & satisfactione per internam cordis Pœnitentiâ iustificetur homo. Scotus in 4. d. 14. q. 4. ita definit Pœnitentiâ: Pœnitentia est absolutio hominis pœnitentis

nitentis facta certis verbis. ita intentione prolatis à Sacerdote iurisdictionem habente ex institutione divina efficaciter significantibus absolutionem anime à peccato. Quibus assentitur Gabriel in 4. d. 14. q. 2. art. 1. not. 3. Quos tamen Vazquez cum Thomistis concordia discordi, reconciliare conatur in part. 3. Thom. q. 84. art. 1. dub. 2. sed frustra.

XXIX. VI. In specie autem circa singulas hasce partes crassissimos fovent & docent errores; statuunt enim, *Contritionem debere esse perfectam & sufficientem, qua cum peccatorum magnitudine possit exaquare, adeo, ut si qui non adeo conterantur corde & ingemiscant pro peccato, ut contritio sufficiat ad puniendum peccatum, si ante expiationem exceßerint ex hac vita, ignem purgatorium sint sensuri, ut testatur Lombard. lib. 4. dist. 20.* Nos hanc opinionem erroneam esse probamus I. quia introducit & requirit rem impossibilem. Vt enim plene & perfectè aliquis conteratur, requiritur, ut plenè & perfectè omnia illa peccata cognoscat, de quibus est dolendum, ipseq; conterendus; cum de ignota aliqua re dolere nemo possit. At impossibile est, quinquam omnia sua peccata agnoscere; delicta enim quis intelligit? Psal. 19. v. 13. Psal. 90. v. 11. Impossibile ergò est, quinquam contritionem obtinere perfectam & sufficientem. Instat hic Bellarminus: *debere illam saltem esse appreciatiuè summam, id est, ut voluntas pluris aestimet peccati detestationem, quàm ullius boni consecutionem, aut alterius mali evitacionem.* Resp. I. distinctio hæc doloris vel appreciatiuè, vel intensiue, vel extensiue summi, testimonio caret Scripturarum. 2. dolor appreciatiuè summus includit intensiue summum; ut enim sit appreciatiuè summus, requiritur, ut voluntas summo conatu, iudicio rationis satisfacere cupiat, & Summo zelo peccatum detestetur. II. Est sententia dubitationis & desperationis plenissima, si enim de singulis peccatis dolendum est sufficienter, dubium oriri potest duplex, I. *ne fors peccatum aliquod commissum memoria peccatoris labili non occurrat, & ita de eo non doleatur.* 2. *ne forte Contritio magnitudine peccati minor sit; quæ dubia tandem peccatorem desperationi totum tradunt, ut de salute sua non solum dubitare, sed tandem omninò desperare cogatur homo.* III. Nec cuiquam homini
tempo-

temporis satis concederetur de peccatis suis dolendi, Christus enim Matth. 18. v. 22. fratri septuagies septies, (ubi quidem magnum numerum in specie pro magno numero in genere ponit) remittenda esse peccata docet; si remittenda, de ijs delinquenti prius dolendum; dolendum ergò septuagies septies, id est, sæpillimè & infinities pro peccatis tantum adversus proximum committis; accedunt insuper peccata adversus semetipsum, & Deum in Cœlis, quorum maior est numerus, ut exerescat super arenam maris, Iob. 6. v. 3. supergrediatur caput nostrum, Psalm. 38. v. 5. tempusque vitæ nostræ brevius sit, quàm quod tantæ Contritioni respondere possit. Objic. I. Bellarm. Exemplum Davidis, Ps. 6. v. 7. Petri, Luc. 22. 62. &c. Resp. Scriptura non dicit, Petrum vel alium quenquam vel appreciativè, vel intensivè, vel extensivè sufficienter contritum fuisse, nec de singulis in specie peccatis doluisse, multò minus in Contritione sua confisos fuisse; sed potiùs totos se & sua opera damnasse, inq̃ solo Christi merito recubuisse. II. Nos contradictionis convincere conatur lib. 2. de Pœnit. cap. 10. cum doceamus, Contritionem, sicut dilectionem, debere proficisci ex toto corde, quod aliud nihil sit, quàm debere esse perfectam. Resp. 1. Statuimus, Deum à nobis requirere Contritionem ex toto corde fluentem, id est, perfectam, partibus, & omnibus gradibus absolutam. 2. requirere à nobis contritionem ex toto corde fluentem, id est, veram & sinceram, non simulatam & hypocriticam, quæ in externis gestibus tantum conspiciatur. 3. Ex his duabus dicimus posteriorem tantum in hac vita nobis possibilem esse; priorem verò compensare meritum & attritionem Christi, qui pro sceleribus nostris attritus est, Esa. 53. v. 5. 4. Scriptura sæpè comparatè loquitur, & in respectu ad alios; ita sæpè contritionem & dilectionem ex toto corde tribuit uni, respectu alterius HYPOCRITICÈ contriti.

XXX. VII. Contritionem habere vim reconciliandi peccatorem cum Deo, esseq̃ causam meritoriam remissionis peccatorum. Ita enim Bellarminus lib. 2. de Pœnit. cap. 2. Catholici communi consensu docent, Contritionem causam esse remissionis peccatorum. Compend. Theol. l. 6. c. 24. dicit, quòd non solum culpa, sed etiam pœna tota propter eam remittatur.

G

tech.

50 Disputatio Theologica,

tech. Trident. pag 290. *Vere contritionis ea vis est, ut illius beneficio omnium delictorum veniam statim à Deo impetremus.* Idem sentiunt Lombardus, Thomas, Bonaventura, & alij. Quorum tamen sententiam falsam esse patet I. quia est *ex lege.* Vnde sic argumentamur: *Quicquid est ex lege, id non potest remittere peccata. Contritio est ex lege. Ergo. Maior probatur evidentissimis Scripturæ dictis, Rom. 3. v. 20. c. 4. v. 14. Gal. 2. v. 16. c. 3. v. 11. Minor probatur thes. 31. & sequenti.* II. *Si nostra contritio veniam peccatorum mereri potest, vel FRUSTRA, vel non SUFFICIENTER Christus attritus est.* Posterius est falsum & impium. Ergò & prius. Consequens probatur lucidissimis Scripturæ testimonijs, Esa. 53. v. 5. Rom. 4. v. 25. Heb. 9. v. 28. item quòd sufficienter attritus sit, I. Ioh. 1. v. 7. *Sanguis Iesu Christi mundat nos ab OMNI peccato, Matt. 11. v. 28. Venite ad me OMNES.* Ratio Consequentia bona est; si enim homo salutis operi posset, aut necesse haberet, tunc aut opus non fuisset *passione & auxilio alterius, aut illud insufficientis foret.* Excipit Bellarminus, *per meritum nostræ Contritionis nihil derogari Christi merito; Christum enim contritione sua promeritum esse, ut & nostra contritio expiet peccata.* Resp. Exceptio hæc nulla est; Christus enim non est mortuus & attritus propter BONA nostræ OPERA, ut ipsa meritum aliquod acciperent, sed propter iniquitates nostras, & delicta, quæ severitas iudicij Dei non tantum in peccatis, sed etiam in ipsis bonis operibus nostris invenit. III. *Quod gratis confertur & tribuitur, id non ex merito, Rom. 11. v. 6. Remissio peccatorum & iustificatio hominibus tribuitur gratis, Eph. 2. v. 8. Ergò non ex merito vel operibus.* Regerit Bellarminus, *licet merito contritionis nostræ iustificemur, gratis nos nihilominus iustificari; cum ipsa Contritio sit donum Dei.* Resp. Immota manet oppositio Paulina: *si gratis, non ex operibus, vel ex merito aliquo, sive id sit ex condigno, sive ex congruo.* IV. *Si contritio meretur remissionem peccatorum, omnes contriti eandem consequentur. At posterius falsum esse Exempla plurima testantur, Caini, Iude, Achab, & aliorum. Ergò & prius.* V. Contritio non est justificationis nostræ causa efficiens principalis, sed sola gratia Dei, Rom. 3. v. 24. 2. Tim. 1. v. 9. non

v. 9. non meritoria, quæ est obedientia Christi, Esa. 53. v. 11. non instrumentalis, quæ est fides, Gal. 2. v. 16. Ergo omnino iustificationem non efficit. Objic. Bellarminus lib. 2. de Pœnit. c. 12. I. Ezech. 18. v. 27. Cum averterit se impius ab impietate sua, quam operatus est, & fecerit iudicium & iusticiam, ipse animam suam vivificabit. Resp. 1. per rō avertere se ab impietate sua, non intelligitur Contritio sola, sed tota pœnitentia cum fructibus, qui utranque partem arguunt. Si enim lo averti ab impietate sua, causaliter exponamus, indicat terminum à Quo, & subinnuit terminum ad Quem; cum in omni aversione & conversione uterq; terminus requiratur: & Deus non tam cessationem à malo, quàm operationem boni, postulet. 2. Phrasis vivificare animam suam non causaliter & effectivè est intelligenda, sed receptivè & idem est, ac vivet, & non peribit, ut Propheta v. 28. explicat. 3. particula conditionalis SI, non est nota causa vel meriti, sed ordinis, sicut & Rom. 8. v. 17. 2. Tim. 2. v. 11. 12. 4. est Concio Evangelica. II. Objic. 2. Cor. 7. v. 10. Quæ secundum Deum tristitia est, pœnitentiam ad salutem hand pœnitendam parit. Resp. 1. Vocabulum salutis non refertur ab Apostolo ad tristitiam seu Contritionem, sed ad pœnitentiam, & quidem *συνεδοχμας* ad potiorum ejus partem, fidem scil. in Christum, cuius incitamentum est Contritio. 2. Ipse Apostolus docet, beatitudinis nostræ causam efficientem esse Christi attritionem, 1. Cor. 6. v. 11. cap. 1. v. 30. III. Ion. 3. v. 10. vidit Deus opera eorum. quia conversi sunt de via sua mala, & misertus est Deus super malitiam, quam locutus fuerat, ut faceret eis. Resp. 1. Et hic describitur pœnitentia à consequenti, scil. operibus Ninivitarum, actu iam conversorum, quæ Deo placuerunt per fidem, Heb. 11. v. 6. Rom. 14. v. 23. 2. describitur fructus & utilitas pœnitentiæ scil. impetratio misericordie Dei, quæ potiori pœnitentiæ parti fidei scil. in Christum tribuenda est. 3. misericordia illa Dei confitit, vel in peccatorum remissione, & bonis spiritualibus, vel in mitigatione pœnarum, & bonis terrenis. Illa tribuuntur non nisi integra & vera Pœnitentiæ; hanc consequuntur etiam contriti tantum licet fide destituti, ut de Achabo legitur, 1. Reg. 21. v. 27. IV. Psal. 51. v. 19. Sacrificium Deo Spiritus contribulatus. At

sacrificia Deum placare & gratiam impetrare solent. Ergo & Contritio. Resp. ad Maiorem, 1. Sacrificia propria placant Deo, non verò eundem placant. 2. in astra considerantur, vel ut representativa, vel ut ex opere operato. ILLO modo possunt dici placavisse, quatenus offerens fide apprehendit sacrificio illo representatum, sine qua aded non placat Deum, ut eidem nec placeat, sicut Gen. 4. v. 4. Dominus respexit ad Abel, & ad munera eius, (quia ex fide obtulerat, Heb. 11. v. 4.) ad Cain verò & ad munera eius non respexit. Sic hircus emissarius abstulit à populo peccata propter antitypum Christum, Lev. 16. Hoc verò modo aded non placant Deum ut ipse potius avertetur illa & reiiciat, Ps. 51. v. 18. Esa. 1. v. 11. Ps. 50. v. 8. Ier. 6. v. 20. Mal. 2. v. 13. Unde 3. adversarij propria vineta cadunt dicto hoc Prophetico; sicut enim sacrificij V. Test. partes fuerunt duæ, materia scil. hircus, aries, &c. & forma, fides in antitypum, sine qua sacrificium Deo displicuit: ita poenitentiæ partes quoq; duæ sunt, Contritio & Fides. V. Dan. 4. v. 24. peccata tua iusticiâ redime, & iniquitates tuas misericordis pauperum. Tob. 12. v. 9. cap. 4. v. 11. Eleemosyna à morte liberat, & ipsa est que purgat peccata, & facit invenire misericordiam, & vitam æternam. Resp. sciendum est, non unam aut alteram sententiam è Scripturis S. excerpendam esse, & contra fidei analogiam, totiusq; S. Scripturae consensum detorquendam, sed, quod omnes eruditi noverunt, interpretatio sumenda est ex ijs locis & libris Scripturæ S. in quibus ex professo solidè & integrè aliqua tractatur materia. 2. Cum ergò S. literæ doceant, sanguine Christi nos liberari ab omni peccato, 1. Ioh. 1. v. 7. Act. 4. v. 12. sententiæ tam manifestæ non debent opponi aliæ, vel ex Apocryphis libris desumptæ, vel tales, in quibus brevitatis (ut Chemnitius loquitur) facit obscuritatem. 3. quoad verò hæc loca, diverse, non tamen contrariæ ipsorum traduntur explicationes; quidam enim, referente Chemnitio, part. 2. locor. in cap. de Paupertate p. 419. hoc modo interpretantur, quòd complectatur Prophetæ doctrinam de Poenitentia, sicut in V. Test. usitata erat: quidam accipiunt peccata de poenis temporalibus, persuasi contextu capituli; sicut enim rex quarebat ex Daniele de remotione poenæ temporalis, non de acquisitione-

quisitione vite aeterna: ita eidem Daniel de remotione aut mitigatione temporalis pœnæ respondit: quidam per iusticiam intelligunt iusticiam fidei, moti cap. 9. v. 7. 18. Apologia August. Confess. dicit: eleemosynam liberare non à culpa præteritorum peccatorum, sed à futuris peccatis. Verba formalia in Exemplari Germanico primario, ita habent: Auff die Weise (ut in præcedentibus) mögen wir nachgeben/das die Almosen nicht vnderdienstlich seyn gegen Gott / nicht aber das sie können den Todt/ die Höle / den Teuffel/ die Sünd überwinden/ die Gewissen zu Ruhe stellen (dann das muß durch den Glauben an Christum/ allein geschehen) sondern verdienen/das uns Gott schünet/ für künfftigem Ubel / vnd Gefahr Leibs vnd der Seelen: Capite, de Dilectione & Impletione Legis. Brentius dicit, eleemosynam à morte & peccato liberare, quia iustificatur de fide, sicut fructus de bonitate arboris. Verba ergo Danielis intelligi possunt I. de peccatis non præteritis commissis, sed adhuc in futurum committendis, ut sensus sit: *abrumpe peccata tua, & exerce in posterum iusticiam ac misericordiam; & illa te liberabunt à peccatis*. h. e. Dominus te, ne in nova ruas peccata, clementer custodiet. II. de peccatorum pœnis, quomodo Phrafi Scripturæ Levit. 20. 19. Num. 9. 13; & alibi peccatum pro pœna peccati usurpatur, ut sensus emergat: Minatus est tibi Dominus expulsionem è regno: temporalem hanc pœnam si vis avertere, misericordiam studeas; *& sic erit sanatio peccatorum tuorum*, seu, uti verba in Hebræo sonant, *ecce erit prolongatio paci tue*; quæ verba clarè innuunt, de amolitione pœnarum corporalium Prophetam loqui. III. *συνωχῆς* seu argutive, de fide & remissione peccatorum, hoc sensu; veram agere pœnitentiam, (cuius præcipua pars fides est in Messiam) ac commissæ peccata ex pia misericordia, hoc est, ostende fructibus novæ obedientiæ, illa vera fide in Messiam expiata esse. VI. Luc. 7. 47. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*. Hoc loco dilectio sive contritio ex dilectione, quam lacrymæ testabantur, aperitissimè dicitur causa remissionis peccatorum, siquidem particula illa *QUONIAM*, causalis est. Resp. I. Causâ remissionis peccatorum, in S. literis ubique ostenditur, meritoria quidem SOLVS Christus, Actor. 4. v. 12. cap. 10.

§ 4 Disputatio Theologica,

v. 43. Rom. 3. v. 24. *Instrumentalis* verò, *sola fides*, Luc. 7. v. 50. Rom. 3. v. 28. Gal. 6. v. 16. Eph. 2. v. 8. non verò *opera nostra*. 2. vocabulum, *QVONIAM*, non semper est *causale*, sed interdum *ratiocinativum*, indicans non *causam rei*, sed *causam assertionis* sicut 1. Ioh. 3. v. 14. quod 4. & hoc loco fieri *convictio* textus evincit; verſ. enim 41. seqq. ostendit, *quinam plus diligit*, ille nimirum, *cui plus sit donatum*; ubi dilectionis causam ponit *donationem*, quam parabolam deinde applicat ad *peccatricem*, quod & illa *multum diligit*, quia *multa ipsi sint remissa peccata*. 4. Exemplum à nostro scopo est alienum; quaeritur enim hic de *merito contritionis*, exemplum est de *fructu pœnitentiae*, de *dilectione*, unde licet vox *QVONIAM*, *causalis* esse concederetur, non tamen *Contritionem remissionis peccatorum causam* esse sequeretur, sed hoc, *fidem*, ut *potiorem Pœnitentiae partem*, quae per *dilectionem* est *efficax*, Gal. 5. v. 6. *instrumentaliter salvos facere*. VII. Rationes affert Bellarminus, 1. *oratio peccatoris placat Deum, & veniam impetrat*; Ergò multò magis *Contritio*, ut *orationis causa*. 2. *Actus Pœnitentiae est à Spiritu Sancto, & ad iustificationem disponit*. Ergò suo modo erit *causa iustificationis*. Resp. 1. *orationem devotam & ardentem*, sicut & *seriam contritionem*, *irritam & frustraneam esse*, non dicimus. 2. ipsam verò ex *opere operato* salvare & usui esse, pernegamus, cum constet, multorum *Contritionem*, Caint, Iudæ, &c. & orationes *irritas* fuisse, Moſis, Exod. 33. v. 20. filiorum Zebedæi, Matth. 20. v. 22. & aliorum, sed 3. ut oratio non sit *frustranea*, requiritur *fides* in meritum Christi, Ioh. 16. v. 23. Iacob. 1. v. 6. unde oratio veniam impetrat non *ratione meriti precantis*, sed *ratione meriti Christi*, in cuius nomine preces peragimus, & *ordinis à Deo determinati*. 4. *Contritionem absque fide orationis causam esse negamus*, cum contritus non oret, nisi accedat *fides*, impetraturum se petita. 5. commodè addit Bellarminus, *actum pœnitentiae suo modo causam esse iustificationis*, eo nimirum, quo *causa latissime sumitur pro omni eo*, quod *quocunque modo rem precedit*, sive *ratione causalitatis*, sive *ratione ordinis*.

XXXI. VIII. *Contritionem dicunt esse ex Evangelio*, Bellarminus l. 2. de Pœnit. cap. 2. prop. 3. *Nos, præmissis distinctione*

functionibus Legis & Evangelii, Contritionem dicimus oriri ex Lege propriè, non ex Evangelio. Sumitur autem Lex 1. pro universali doctrina. 2. in genere pro omni doctrina, quæ aliquid præcipit, ut lex fidei, Rom. 3. v. 27. 3. pro legibus ceremonialibus. 4. pro legibus moralibus. 5. pro toto Vet. Test. 6. pro quinque libris Moſis. Evangelium sumitur 1. pro historia ab Evangelistis perſcripta. 2. pro Evangelii annunciatione. 3. pro toto N. Test. 4. pro ſola doctrina de gratuita per fidem in Chriſtum peccatorum remiſſione. Nunc aſſertionem noſtram ſignificatione Legis & Evangelii QUARTÀ ſumptâ probamus, I. Quicquid monſtrat atrocitatem peccati, & gravitatem iræ divinæ, illud eſt ex lege. Contritio monſtrat atrocitatem peccati, & gravitatem iræ divinæ; Ergo eſt ex lege. Maior probatur Rom. 3. v. 20. c. 7. v. 7. Minor patet exemplis omnium contritionis: Iudas ſenſit in corde ſuo atrocitatem peccati ſui, proditiōnis: ſenſit gravitatem iræ divinæ. Publicanus itidem, Luc. 18. & alij. II. In Evangelio eſt ſolacium. In Contritione non eſt ſolacium. Ergo. Maior patet tum ex Eſa. 61. v. 1. tum ab Etymologia vocabuli Evangelii. Minor probatur, quia lex damnat omnes, qui non permanent in omnibus, Deut. 27. v. 26. Gal. 3. v. 10. quales ſunt omnes homines, Act. 15. v. 10. Rom. 3. v. 20. III. Terror eſt ex lege. Contritio eſt Terror. Ergo. Minorem negat Bellarminus, 1. cum per Contritionem cor peccatoris molliatur, humilietur, & legi Dei ſubiiciatur. 2. cum terrores etiam in corde duro ac ſuperbo eſſe poſſint. 3. cum contritis ea tribuantur, quæ territis non conveniant. 4. cum in deſcriptione contritionis nō tantum terrorum, ſed etiam gemituum, lachrymarum, &c. mentio fiat. Reſp. 1. omnibus hiſce ſeſe Bellarminus non defendit; mollitio enim; humilitatio & ſubiectio nihil aliud ſunt, quàm terrores, non tamen externi & corporales, ſed interni & ſpirituales. 2. effectus hi apertè tribuuntur legi; nam Ier. 23. v. 29. lex dicitur malleus Petras conterens, id eſt, corda humilians. 3. etiam Contritio poteſt eſſe in corde duro ac ſuperbo, ut apparet in Achabo. 4. gemitus, lachrymæ, &c. eſſentialiter non requiruntur ad Contritionem, cum poſſit eſſe abſque illis, concomitantur verò interdum illam ad declarandam ſeriam Contritionem. Ratio-

nes

nes Bellarmini sunt I. Ezech. 11. v. 19. cap. 36. v. 26. *promittit Deus promissione Evangelica cor novum id est, contritum.* Resp. 1. agitur in his locis potissimum de ministerio verbi, promittitur enim Spiritus novus, qui per ministerium renovaturus sit corda hominum, ut sponte ipsi parere cupiant, 2. per novum cor non intelligitur cor contritum tantum, sed renovatum, quod vera Dei cognitione lucet, charitate proximi, & zelo vitæ rectius instituendæ flagrat, ut ita 3. in his locis promittatur filiis N. Test. Spiritus, qui non tantum contritionem, sed totam penitentiam & omnes bonos fructus sit operaturus: II. dicit Bellarminus, Christum & Apostolos prædicatores Evangelij prædicasse Contritionem quoque. Respond. 1. Status Controversiæ est, an Contritio pertineat ad Evangelium in quarta significatione sumptum, quatenus nullam facit legis mentionem, quod negamus. 2. Christus & Apostoli non prædicarunt Evangelium remotâ omni mentione legis, sed prædicaverunt Pœnitentiam totam, cum omnibus suis partibus, in qua doctrina Legis & Evangelij quovis Mathematico puncto conjunctiores sunt, ut D. Lutherus in cap. 3. Galat. loquitur. III. Lex vetus non habet promissionem gratiæ, nec eius opera Deo sunt grata. At contritio Deo est gratissima. Resp. 1. Lex vetus, ab omni Evangelio remota non habet promissionem gratiæ, sed tantum damnat. 2. opera legis pro qualibuscunque externis operibus Deo non sunt grata, opera verò reatorum, quæ dicuntur opera Legis, quia normam & regulam habent legem, quatenus ex Spiritus S. operatione ex fide proficiunt Deo placent. 3. Quomodo Contritio Deo grata sit, suprâ ostensum est. IV. Obiic. Si nulla est ratio, cur Contritio ad Legem sit reiicienda, ea est, quia proprium Legis est terre, Evangelij verò consolari. At posterius est falsum, ut enim Evangelium consolatur obedientes & fideles, ita terret inobedientes & infideles. Ergo & prius. Assumptionem probat ex comminationibus concionum Christi, & Rom. 1. v. 17. ubi Paulus irascit Dei de Cælo super omnem impietatem in Evangelio revelari dicat. Resp. 1. Falsum est, Christum inobedientibus gehennam, atque exitium ex Evangelio minatum; ut enim non venit solvere legem, sed adimplere Matth. 5. v. 17. ita in concionibus

nibus suis legem quoque adhibuit tam explicando, quam ex
 minando. 2. Paulus non dicit iram Dei, sed iustitiam revelare
 in Evangelio.

XXXII. IX. *Necessarium esse asserunt, sub amittenda
 salutis & retinendorum peccatorum periculo, ut homo, qui ad
 annos discretionis pervenit, peccata omnia & singula, que post
 diligentem præmeditationem & districtum examen in mentem
 venerunt, quotannis certo tempore per suas circumstantias in
 aures Sacerdotis denarret.* Concil. Trident. Sess. 14. c. 5. can. 6.
 7. 8. Decret. Pontif. de Pœnit. cap. omnis utriusque sexus.
 Bellarm. lib. 3. de Pœnit. c. 12. Nos auricularem illam sin-
 gularum peccatorum recitationem sub necessitatis lege à Pon-
 tificiis mandatam reiicimus, I. quia caret divino mandato,
 promissione & exemplo Christi & Apostolorum, quos Christus
 misit, sicut ipse à Patre est missus, Ioh. 20. v. 21. quod non solum
 è Sacris est certissimum, sed & ab adversariis, Panormitano,
 Felino & aliis conceditur. Excipiunt Bellarm. l. 3. de Pœ-
 nit. c. 17. & Costerus in Enchir. c. 11. obiect. 5. I. tum Sacra-
 mentum Confessionis nondum fuisse institutum. 2. Christum à
 Sacramento non pendere, ideoq; non sine confessione modo, sed &
 sine baptismo peccata remississe. 3. Christum, cum fuerit Deus,
 peccata contra se & legem suam facta simpliciter donare potuisse.
 4. Ioh. 20. Apostolos à Christo missos, sicut ipse à Patre, ideo dicit quia
 1. eis potestatem ligandi & solvendi dedit, sicut ipse acceperat
 2. ad id eos miserit, ad quod ipse missus fuerat, vid. ad reconcilian-
 dos homines Deo, ad prædicandum Evangelium, & propagandam
 Ecclesiam. 3. miserit eos ad crucem, non delicias, Resp. ad 1.
 concedendo, Sacramentum Pœnitentiæ, nec tempore Chri-
 sti, nec Apostolorum institutum fuisse. ad 2. Christum sine
 baptismo aut verbo, ceu organo fidei ordinariis, remississe pec-
 cata, non probabunt; ad 3. conceditur, Deum legibus suis
 subiectum non esse, ut apparet Exod. 3. v. 22. c. 11. v. 2. c. 12. v. 35.
 Christum verò, contra legem suam de Confessione speciali pecca-
 ta remississe, petitio est principij; nondum enim probatum,
 hanc ab ipso institutam esse. ad 4. concedimus omnia, nec illa
 tamen argumento nostro quicquam derogant; manet enim

H.

relatio

58 Disputatio Theologica,

relatio inter legatum & legantem, ut quorum *mandata & executio* consentire debent. II. quia eius *contrarium* extat in S. literis, quod nimirum multis, qui tamen *specialiter* peccata confessi non sunt, iniquitates sint remissæ, Matth. 9. v. 2. *paralytico: mulieri peccatrici*, Luc. 7. v. 48. & pluribus alijs. III. quia est *impossibilis*, cum enim iusti quotidie cadant, & singulis tantum annis Confessio illa sit reiteranda, quis iusto *numerum peccatorum suorum* in memoriam revocabit, nedum iniusto? *delicta quis intelligit?* Psal. 19. v. 13. Excipit Bellarminus lib. 3. de Pœnit. c. 17. & 21. *Non exigi absolute omnino peccatorum enumerationem, sed eorum solum, quæ post diligentem memoria excussionem occurrunt.* Concil. Trid. Sess. 14. cap. 5. dicit: *ex his colligitur, oportere à penitentibus omnia peccata mortalia in Confessione recenseri.* Scotus, Durandus & alij *venialia recensenda esse asserunt.* Resp. 1. Exigere illos narrationem omnium peccatorum patet non solum ex antiquo illo; *non confessum, non remissum*: sed etiam è modernorum Pontificiorum scriptis. Catech. Rom. part. 2. cap. 2. de Sacram. Pœnit. q. 40. *In Confessione curandum est, ut integra & absoluta sit; omnia enim & singula peccata mortalia enumeranda sunt, quantumvis etiam occultissime lateant, & eius generis sint, quæ duobus tantum extremis Decalogi præceptis introducantur. Si quis ex iis, quæ enumerari debent, aliquid prætermittit, tum non solum ex Confessione illa nullum commodum talis consequitur, sed novo scelere se obstringit.* Hæc ipsi Romanenses. 2. Contritionem requirunt *sufficientem*, Ergo & *Confessionem*. 3. Errant statuentes, *peccata venialia esse recensenda*, cum sua naturâ *nullum* sit veniale, de quo suo loco. IV. quia est intolerabilis *Conscientiarum carnificina*; Confessor enim in perpetuo cogitur hæere *dubio*, ne forsan peccatum aliquod memoriæ non occurrerit, ideoque remissum non sit. V. Ipsi Patres etiam Ecclesiæque Antistites *Confessionem hanc specialem* abrogarunt, & non-necessariam duxerunt. Nestarius Episcopus Constantinopolitanus propter flagitium diaconi in templo cum Nobili femina commissum, *Confessionem articulare* abrogavit, teste Socrat. lib. 6. cap. 19. In quam abro-

abrogationem consensit & Successor eius Chrysoftomus, qui sæpius in concionibus suis p̄pulum adhortatus est, ut peccata sua Deo confiterentur. In Psal. 50. hom. 2. & alibi: *Solus Deus te confitentem videat, si confunderis alicui dicere, quia peccasti, dicito quotidie ea in anima tua: non dico, ut confitearis conservo tuo, qui exprobrat, dicito Deo, qui curat ea.* Augustin. Confess. lib. 10. c. 3. *Quid mihi ergo est cum hominibus, ut audiant Confessiones meas, quasi ipsi sanaturi sint omnes languores meos? Curiosum genus ad cognoscendam vitam alienam, desiderium ad corrigendam suam.* Excipit Bellarminus 3. de Pœnit. c. 14. *Nectarium publicam tantum Confessionem abrogasse.* Sed nullis id fundamentis, cum illam Confessionem abrogarit, in qua flagitium istud erat commissum, in privata scilicet non publicâ VI. Possimus etiam opponere Canones & decreta Iuris Pontificii. can. 36. distinct. 1. de Pœnit. *Cum ante Confessionem semus resuscitati per gratiam, & filii lucis, evidentissime patet, quod sola contritione cordis, sine Confessione oris peccatum dimittatur.* Can. 37. *Fit Confessio ad ostensionem Pœnitentia, non ad impetrationem venia.* Sic & Can. 87. & 90. Rationes pro sua sententia assert Bellarminus, I. Matth. 16. v. 19. c. 28. v. 18. Ioan. 20. v. 23. ubi ait: *Christum instituisse Sacerdotes indices super terram cum ea potestate, ut sine ipsorum sententia nemo post Baptismum lapsus reconciliari possit: sed nequeunt Sacerdotes recte indicare, nisi peccata cognoscant.* Ergò iure divino tenentur, qui post Baptismum lapsi sunt, peccata sua Sacerdotibus aperire. Resp. 1. *Tradita quidem fuit Apostolis potestas remittendi & ligandi, non tamen absoluta, ut licuisset ipsis pro suo arbitratu solvere & ligare, quem vellent, sed suis terminis circumscripta, solvendi scilicet pœnitentes, ligandi verò impios, unde cautione sobria opus fuit, ne solvendos ligarent, ligandosve solverent.* 2. *loca citata à statu sunt aliena; loquuntur enim de Absolutione, non Confessione. Nec quicquam proficiunt dicentes, Absolutionem præquirere Confessionem; à Confessione enim generali ad singulorum narrationem non valet progressus.* II. Gen. 3. v. 10. *Exegit Deus peccatorum Confessionem ab Adamo & Eva, cap. 4. v. 9. à Caino.*

Resp. 1. Confessiones hæ factæ sunt *Deo*, non *homini*, non *Angelo*, ut Bellarminus statuit, ut patet ex cap. 3. v. 8. 11. 15.
 2. Caini Confessio coniuncta fuit cum *desperatione*; Ergo magis à statu aliena est. III. Num. 5. Lev. 5. Mandatur Confessio peccatorum. *Matth. 3. multi accurrunt ad Baptismum Ioannis confitentes peccata sua.* Resp. 1. Nihil hæc omnia pro Confessione *singulorum peccatorum*, sed tantum pro *generali*. 2. fiebat in V. Test. Confessio *Sacerdoti*, qui non erat typus *ministerorum*, sed *Christi*, *Summi nostri Sacerdotis*; unde sicut in V. Test. peccata *generaliter* deponabantur apud Sacerdotem: ita in N. confiteri debemus *Christo*. IV. Act. 19. v. 18. *Multi credentium veniebant, confitentes & annunciantes actus suos.* Resp. 1. Per *actus* non intelliguntur *peccata*, sed *miracula*, ut Chrysostomus & Lutherus offendunt, non enim *avaritias*, sed *magis* textus habet. Excipit Bellarminus, per *actus* non posse intelligi *miracula*, cum sint *opera divina*, non *nostra*. Resp. *Miracula* principaliter sunt *opera Dei*, instrumentaliter verò etiam *Apostolorum*, ut qui ea facere Ioan. 14. v. 12. Deo quæ *cooperari*, Marc. 16. v. 20. dicuntur. Et Stephanus prodigia & signa fecisse legitur, Act. 6. v. 8. ubi eisdem Stephani operatio, ab editis à se miraculis, non excluditur. 2. Etsi de Confessione *peccatorum* locus intelligendus esset, non tamen *specialis singulorum* evinceretur. 3. daretur *exemplum*, non *præceptum*. V. 2. Cor. 5. v. 20. *Pro Christo legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos. At legati, qui mittuntur cum potestate reconciliandi inimicos Regis cum ipso Rege, non possunt rectè munere suo defungi, nisi cognoscant ex ipsis reis, quid egerint.* Resp. 1. ab hominum *praxi* non statim inferitur *processus divinus*. 2. id facere tenentur legati, quod faceret *legans*, si ipse rem expediret. At Christus nusquam *specialem singulorum peccatorum enumerationem petisse* legitur. Ergo nec legati eius id facere tenentur. 3. legato *commissioni suæ nec addere nec demere* quicquam licet, extra id, quod ipsi *demandatum*. At nusquam Apostolis ipsorumvè *Successoribus eiusmodi Confessio petenda* demandata legitur. VI. Iac. 5. v. 16. *Confitemini invicem peccata*

lata

peccata vestra. Resp. 1. Loquitur Apostolus non de enumeratione speciali peccatorum, sed de Confessione *offensarum.* 2. illa Confessio facienda est non *Sacerdoti*, sed ἀλλήλοις, *in vicem.* VII. 1. *Ioh. 1. v. 9. Si confiteamur peccata nostra, fidelis est & iustus, ut remittat nobis peccata nostra.* Resp. loquitur hic Locus de Confessione *coram Deo*, quod contextus manifestissimè docet: Si confiteamur peccata nostra: cui ē illi, *qui fidelis est*, hiulus siquidem foret contextus, si Confessionarius hic intelligatur *Sacerdos*, cuius in toto capite nec implicite, nec explicitè fit mentio. Quòd verò Bellarminus obiicit, *nullam extare promissionem de remittendis peccatis illis, qui Deo confitentur*, id toti S. Scripturæ repugnat, Psal. 32. v. 5. 6. Mittimus jam argumenta Bellarmini, quæ ex *testimoniis Patrum*, ab *antiquitate*, *difficultate*, *utilitate* & per *miracula confirmatione* profert, cum aut sint planè *falsa*, aut agant de *Confessione publica*, aut de *privata aliquorum libera.*

XXXIII. X. Statuunt, *velle Deum, ut post Baptismum lapsi satisfaciant pro peccatis temporalibus.* Vbi tamen notanda est dissensio ipsorummet Pontificiorum, quorum alij pro *culpa*, alij pro *pœna*: alij pro *pœna aeterna*, alij pro *temporalibus* satisfaciendum esse statuunt: quidam *nullum opus satisfactionem esse equivalentem peccato, nisi per fidem coniungatur passioni satisfactoria Christi*, tamen *hominem habentem gratiam seu charitatem posse Deo pro peccatis satisfacere* disputant. Hæc & alia de indulgentijs Papalibus, Anno Iubilæo Pontificio, & reliquis, cum suo loco sint tractata, brevitatis amantes, hoc loco mittimus.

XXXIV. Errant IV. PHOTINIANI, statuentes I. *Fidem non esse partem Pœnitentiæ.* Smalcus contra Franzium fol. 353. Nos verò, loquentes non de *initio Conversionis*, sed de *toto & integro eiusdem actu*, idem negamus, 1. quia in omni Conversione est terminus à *Quo & ad Quem.* 2. est *opus ad vitam*, Actor. 11. v. 18. quod requirit *fidem*, Heb. 11. v. 6. de quibus suprâ th. 11. & 22.

XXXV. II. *Novam obedientiam esse partem essentialem Pœnitentiæ.* Smalcus contra Franzium fol. 353. Nos

opera necessaria quidem ducimus, sed partem essentialem esse negamus, I. quia fructus arboris, non est pars arboris, nec consecratorum rei est eiusdem constitutum. Bona opera sunt fructus pœnitentia, Matth. 3. v. 8. Aët. 26. v. 20. Excipit Smalc. fol. 356. 1. vocem fructus figuratè sumi pro omni eo, quod suo modo consequens est. 2. in Pœnitentia vera constituenda non requiri statim à primo puncto bonorum operum executionem, sed satis esse, si quis habeat consummatam voluntatem præstandi omnia bona opera Resp. concedimus omnia, ex quibus sequitur, bona opera non constituere formaliter & essentialiter partem Pœnitentiæ. II. Ut se habent bona opera ad nostri coram Deo iustificationem, ita se habent ad veram Pœnitentiæ; Sed iustificationis partes non sunt; Ergo nec Pœnitentiæ. Obiic. I. Obedientia est forma Pœnitentiæ, quia præviole, in mutatione mentis & actionum inde manantium consistit. Resp. mutatio mentis vel notat dolorem de peccatis vel actuale exercitium: ille est pars Pœnitentiæ, hoc sequitur. II. Bona opera sunt necessaria ad salutem Heb. 12. v. 14. Resp. Sunt necessaria, ut conditio, sine qua iam iustificatus regnum Cœlorum non ingreditur.

XXXVI. III. Pœnitentiæ salutarem libero arbitrio adscribunt, Ostor. Instit. German. cap. 21. pag. 148. de quo supra th. 26.

XXXVII. IV. Denegant habitualiter & ex deliberata malitia peccantibus post agnitam veritatem ordinarium regressum ad Pœnitentiæ & gratiam vi novi fœderis. Smalc. in ref. th. Frantz. de Pœnit. pag. 354. de quo supra thesi 17.

Et tantùm hac vice de Pœnitentiæ. Tu Deus,

converte nos, & convertemur.

Amen.

F I N I S.

11

05 A 1634

ULB Halle
003 780 18X

3

Bd.

Disputatio Theologica, 2
De
P O E N I T E N T I A.

Quam
DEO JUVANTE,
SUB PRÆSIDIO,
Reverendi & Excellentissimi Viri,
DN. THEODORI
THUMMII, S. S. THEOLOGIAE
Doctoris, ejusdemq; Professoris,
& Ecclesiae Decani,

Defendere conabitur
M. JOHANNES CHRISTO-
PHORUS HESS, UHINGENSIS,
SS. Theol. Stud. Stip.
Princ.

Ad dies 5 Julij.

TVBINGÆ,

Typis & Formis Werlinianis, Anno

M. DC. XXIX.

